

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra filosofie a patrologie

Diplomová práce

2009

Michal Giacintov

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra filosofie a patrologie

Katolická teologie

Michal Giacintov

**Význam mnišského života v současnosti podle
Thomase Mertona**
Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. ThDr. Václav Ventura, Th. D.

2009

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.*

.....*Michal Giacintov*.....
Podpis autora práce

Zde bych chtěl poděkovat vedoucímu práce, panu doc. Václavu Venturovi, za laskavost, trpělivost, cenné rady a stálé dodávání motivace k práci.

OBSAH

OBSAH	5
ÚVOD	6
1. KAPITOLA: „MNIŠSTVÍ OBECNĚ“	9
HISTORIE A VÝVOJ MNIŠSTVÍ.....	9
MNIŠSKÝ ŽIVOT V SOUČASNOSTI.....	12
JEDNOTLIVÉ KONTEMPLATIVNÍ ŘÁDY A ROZDÍLY MEZI NIMI.....	14
<i>Kartuziáni</i>	14
<i>Benediktini</i>	16
<i>Cisterciáci</i>	17
<i>Trapisté</i>	18
<i>Kamaldulové</i>	19
2. KAPITOLA: „THOMAS MERTON“	21
PŘED VSTUPEM DO KLÁŠTERA.....	21
OPATSTVÍ GETHSEMANI V JEHO DOBĚ.....	23
THOMAS MERTON JAKO MNICH A JEHO SPIRITUALITA.....	26
THOMAS MERTON JAKO SPISOVATEL.....	33
THOMAS MERTON A MEZINÁBOŽENSKÝ DIALOG.....	36
3. KAPITOLA: „MNIŠSKÝ ŽIVOT A JEHO VÝZNAM DLE THOMASE MERTONA“	39
MERTONOVO POJETÍ MNIŠSTVÍ.....	39
MNIŠSKÉ IDEÁLY A JEJICH VÝZNAM.....	44
<i>Čistota</i>	45
<i>Chudoba</i>	46
<i>Poslušnost</i>	48
<i>Stabilita</i>	49
<i>Mlčení</i>	51
<i>Pokora</i>	53
<i>Láska</i>	55
<i>Modlitba</i>	59
<i>Komunita</i>	63
MERTONŮV PROJEKT POUSTEVNY.....	64
UNIVERZÁLNÍ VÝZNAM MNIŠSKÉ ZKUŠENOSTI.....	68
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73

ÚVOD

Je čtvrt na čtyři hodiny ráno. Do ticha noci se ozve zvonění zvonu, nesoucí se po loukách a údolích. Několik mužů si na sebe spěšně obléká hábity a mlčky odcházejí do potměšlého kostela. Za několik málo okamžiků zde již lehce nevyspalými hlasy začínají zpívat modlitby matutina, noční mnišské modlitby, která se má modlit před rozedněním. Nejsme ve Francii 12. století, ale v České republice v současnosti. V klášteře Nový Dvůr nedaleko Plzně.¹ V souvislosti s jeho založením se nabízejí otázky: Jaký že je smysl uzavřeného kláštera v současnosti, když chybí kněží, někteří mluví o nastupující krizi víry a hovoří se též o nedostatečné pastoraci? Jak mohou pomoci mniši zavření v klášteře někde stranou měst, vesnic a hlavních cest? Má smysl dnes žít životem, který má své kořeny v dobách prvních křesťanů a největší „slávy“ si užil ve 12. a 13. století? Není to dnes již přežitek?

Právě tyto otázky si kladl a snažil se je zodpovídat muž, který si plně užíval života své doby. Žil v první polovině 20. století a zdánlivě se nelišil od ostatních. Pak se stalo několik věcí a rázem se ocitl v komunitě mlčících mnichů v americkém státě Kentucky. Oním mužem byl Thomas Merton. Na trapistického mnicha až nebývale literárně plodný člověk se pokoušel ve svých dílech zprostředkovat čtenářům život v uzavřeném klášteře. Byl to právě on, kdo hledal onen smysl, jaký má i dnes kontemplativní mnišský život a nebál se otevřeně hovořit nejen o jeho radostech a krásách, ale i o bojích a strastech, spojených se zasvěceným životem za zdmi kláštera.

V této práci si tedy představíme jeho myšlenky a slova, kterými popisoval mnišský život a pokusíme se rozkrýt, jaký v něm Merton spatřuje význam. Pro tento účel jsme použili několik vybraných děl, která se snaží co možná nejlépe tyto otázky rozkrýt. Je vhodné také upozornit, že kdykoliv hovoříme o modlitbě, zasvěcení a dalších charakteristických rysech života mnichů, dotýkáme se mysteria. V brožuře, kterou vydalo francouzské trapistické opatství Sept-Fons, a v níž představuje život svého společenství, se píše, že „*Boží volání je velikým tajemstvím, především pro mnicha samotného.*“² Proto si tato práce nenárokují, že onen smysl a význam mnišského života s definitivou objeví, popíše a učiní jej neomylně

¹ Založen v roce 1999

² *Cistercian Life at Sept-Fons*

zřejmým. Snahou je spíše ukázat některé možné aspekty a rysy mnišského života, představit jejich hodnotu a především je ukázat ve světle pohledu člověka, který je žil a byl jimi velmi ovlivněn.

Snahou této práce také není kritický pohled na myšlenky Thomase Mertona. Jejím cílem je jeho úvahy představit, snažit se jim trochu porozumět a z nich potom odkázat na význam, který má mnišský život dnes. Jejich hodnocení potom v této práci bude minimální.

Věnovat se budeme, jak již bylo řečeno, zejména životu v kontemplativním klášteře. To znamená takovém, který je uzavřený, postavený většinou někde v ústraní. Mniši si hlídají svoji samotu takzvanou klauzurou, do níž je zakázáno vstoupit komukoliv cizímu. V těchto klášterech se většinou přísně dodržuje mlčení a několik hodin denně mají mniši čas vyhrazený pro modlitbu. Ta je zde jak společná v chóru, kdy se nahlas modlí žalmy a biblická čtení, tak soukromá, kdy mniši sami rozjímají Boží slovo v Písmu svatém, studují církevní otce nebo prostě jen žijí v přítomnosti Boží. Mezi tradiční modlitby uzavřených mnichů patří také takzvané invokace, kdy při jakékoliv činnosti si mnich v duchu opakuje krátkou modlitbu nebo krátký úryvek z Písma svatého.³ Tyto invokace se mniši mohou modlit při práci, před usnutím, nebo jimi prokládat své studium.

Hovoříme-li o Thomasi Mertonovi, zajímat nás budou také termíny jako ekumenismus či synkretismus, které se objeví v oddílech o mezináboženském dialogu a univerzálním významu mnišské zkušenosti. Ekumenismus je směr, který se snaží o porozumění mezi různými náboženskými směry a vyznáními. Snaží se hledat to společné a usiluje o dialog mezi nimi. Po staletích náboženských válek si dovoluji tvrdit, že se jedná o důležitý směr. Synkretismus je potom nezdravá forma těchto snah o přiblížení se různých náboženství. Z každého si bere jen část a snaží se z toho vytvořit něco úplně nového, čímž se na jednu stranu absolutně ztrácí důležité a charakteristické rysy a tradice oněch náboženství a na stranu druhou se zde naprosto ztrácí jakýkoliv obsah.

V naší práci si tedy postupně představíme mnišství obecně, jako fenomén života církve. Ukážeme si jeho historický vývoj a postavíme si vedle sebe také nejdůležitější kontemplativní

³ Nejznámější je takzvaná Ježíšova modlitba: „Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným.“

řády, které vytrvaly v toku dějin a v současnosti stále působí. Dále si představíme samotnou osobnost Thomase Mertona, jeho život než se stal mnichem, realitu kláštera do kterého se rozhodl vstoupit, jeho osobní mnišskou a křesťanskou spiritualitu, nahlédneme do jeho literární tvorby a nepřehlédneme ani jeho snahy o vedení mezináboženského dialogu. Po té se již budeme věnovat jeho pojetí mnišského života a pokusíme se rozkrýt vize o smyslu a důležitosti této formy života církve v jednotlivých mnišských ideálech.

1. KAPITOLA: „MNIŠTVÍ OBECNĚ“

HISTORIE A VÝVOJ MNIŠTVÍ

Mnišství, jak jej známe dnes, prošlo v dějinách několika proměnami a postupně se rozvinulo do mnoha směrů. Zde se pokusíme představit kořeny a dějinný vývoj života Bohu zasvěcených osob. Důležité je, že i přes rozmanitost způsobů žití mnišského života a různost jeho prožívání v historických i zeměpisných skutečnostech zůstává nasměrování mnichů vždy stejné. Je to touha sloužit Bohu a starost o spásu duší.

Jistými předchůdci křesťanských mnichů mohou beze sporu být jisté židovské skupiny. Vzpomeňme na Jana Křtitele a kumránskou komunitu, s níž byl předchůdce Páně v kontaktu. Prvními křesťanskými mnichy se ve 3. století stávají skupiny asketů, kteří opouštějí církevní obce a odcházejí na poušť. Zde žijí každý odděleně, aby bojovali s pokušeními, a vzniká tak mnišský život poustevnického typu, tzv. anachoreze.⁴ Vznikaly zde i mnišské vesnice, kde mniši pod vedením abba, duchovního otce, žili svůj poustevnický ideál.⁵ Za jednoho z nejdůležitějších mužů tohoto období můžeme považovat svatého Antonína Poustevníka. Byl to právě on, kdo do egyptské pouště vnesl způsob mnišského života coby boje s ďáblem.

Další významnou osobností je svatý Pachomius. Ten bývá považován za zakladatele cenobitismu, tedy společného způsobu života. Pachomius zakládá první kláštery, kde učí své žáky zříkat se světa, rodiny i sebe samých. Spiritualita jeho klášterů vyrůstala ze stejných základů jako ta Antonínova – následovat radikálně Krista, dosáhnout co největší podobnosti s ním v osobním životě. Vnitřní zkušenost ale vedla Pachomia ke stále větší jistotě, že právě tohoto cíle lze dosáhnout tím, že sloužíme druhým. Základním kamenem společného života jeho komunit bylo Písmo svaté a společná modlitba. Podobně jako pro Antonína měl i zde duchovní život rys boje a zápasu se zlem.⁶ Po Pachomiově smrti se sice celý projekt hroutí,

⁴ BENEDIKT, SV. *Řehole sv. Benedikta*, str. 7.

⁵ VENTURA, V. *Spiritualita křesťanského mnišství I.*, str. 141.

⁶ *Tamtéž*, str. 147.

nicméně v dalších dějinách se stane vzorem pro další velké osobnosti mnišství, především pak pro svatého Benedikta.

Dalším mužem, u kterého se zastavíme, je svatý Jan Kassiánský. I přes všechny předpoklady ke světské kariéře vstoupil v sedmnácti letech do kláštera v Betlémě. Vyzkoušel si i život mezi egyptskými askety, cenobity a anachoréty. Jan Kassiánský je významný především tím, že mnišský život, jak jej poznal na Blízkém východě, přináší do Evropy. Společně s Janem Zlatoústým uprchli do Říma a kolem roku 415 zakládá Kassián mužský a ženský klášter nedaleko Marseille.⁷ Důležité jsou také jeho „Konference“. Citujme z nich alespoň jisté krédo mnichů jakékoliv doby: „*Mnichův cíl a jeho nejvyšší dokonalost se nachází v dokonalosti modlitby*“ (Kassián, IX. konference, kapitola 7, konec).⁸

Zapomenout bychom neměli ani na Basila Velikého. Tento světec seskupil všechny možné skupiny lidí aby žili společným způsobem života. Výraznější je zde chudoba, sociální aktivity a práce. Basil členy svých komunit ani nenazýval mnichy, neboť život uvnitř společenství byl pro něj „opravdový křesťanský život pro všechny“. Podle jím sepsaných pravidel je jednoznačným východiskem spirituality společenství Písmo svaté.⁹ Význam Basila spočívá především v jeho propojení zkušenosti egyptských poustevníků s životem vnořeným do práce pro svět. Mnišství ovlivnil také svojí koncepcí angažovanosti v činnosti sociální a pedagogické, vyvážil extremistické asketické tendence, propojil mnišské a entuziastické proudy s životem velké církve, orientoval křesťanskou spiritualitu výrazně biblicky a neodmítl ani zkušenost řecké moudrosti.¹⁰

Otcem západního mnišství je nazýván svatý Benedikt, světec přelomu 5. a 6. století. Ten dokázal celou předcházející mnišskou tradici úspěšně s definitivní platností usadit v Evropě. Ve své velmi podrobné řeholi čerpá právě z děl a tradice všech velkých osobností monastické historie. Benedikt jednoznačně doporučuje cenobitní, tedy společný způsob života. Pouze až se mnich osvědčí v tomto způsobu, může přistoupit k vyššímu stupni duchovního boje, tedy k životu v samotě poustevny.¹¹ Benediktinští mniši se v průběhu dějin stali jistými nositeli

⁷ Tamtéž, str. 176.

⁸ In: OTEC JERONÝM, *Dopisy bratru Patrikovi*, str. 127.

⁹ VENTURA, V. *Spiritualita křesťanského mnišství I.*, str. 232.

¹⁰ Tamtéž, str. 252.

¹¹ BENEDIKT, SV. *Řehole sv. Benedikta*, str. 59.

evropské kultury a vzdělanosti. Kromě jiných jmenujme například anglické světce Augustina a Anselma z Canterbury, papeže Řehoře Velikého nebo české patrony, svaté Vojtěcha a Prokopa. Za heslo benediktinů se považuje věta: „Ora et labora“, „Modli se a pracuj“, která mnichům vtiskuje určitou harmonii mezi manuální a duchovní činností, díky čemuž roste celá jejich osobnost.

Na svatého Benedikta odkazují i reformy benediktinů, především cisterciáci a později trapisté. Velkou osobností mnišství se stává svatý Bernard, nazývaný také druhý zakladatel cisterciáckého řádu. Spojení poustevnického a společného života přináší kamaldulští mniši svatého Romualda a svatým Brunem založení kartuziáni. Jistým specifickým těchto řádů je to, že vznikají jako reforma v reakci na nedostatky a úpadek v mnišských komunitách (cisterciáci, trapisté) nebo upozorňují na nešvary uvnitř oficiální církve (kartuziáni). Během středověku se všechny výše uvedené mnišské řády rychle šíří na mapě tehdejší Evropy a stávají se důležitými centry duchovního a mnohdy i kulturního života.

Poustevnický život ovšem na území Blízkého východu dál pokračoval, avšak už nedosahoval takového rozkvětu. A bylo to právě poustevnické společenství žijící na hoře Karmel v Izraeli, z něhož vzešel řád karmelitánů, který se po vyhnání od saracénů dostal ve 13. století do Evropy, kde se hodně šířil. Připojil se ke skupině tehdy vzniklých žebravých řádů.¹² Karmelitáni již své domy začínají stavět i ve městech a neodlučují se tak jako řády mnišské. Na přelomu 16. a 17. století potom vzniká i reformovaná větev řádu, tzv. bosí karmelitáni.

Byla-li řeč o řádech žebravých, pak právě ve 13. století tato nová forma zasvěceného života zatlačuje do pozadí tradiční mnišské řády. Jsou to nejprve charismatičtí menší bratři sv. Františka z Assisi, tedy františkáni, kteří žijí daleko radikálněji chudobu a upoutávají na sebe především prostotou a charismatem svého zakladatele. Později i část františkánů začne žít více mnišským životem a odtrhují se tak konventuálové, dnes minorité, a z přísnější větve františkánů v 16. století vznikají kapucíni. Záhy po svatém Františkovi vzniká ve Francii řád

¹² JIRÁSKO, L. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*, str. 64.

dominikánů. Kazatelský řád svatého Dominika vzniká jako reakce na kacířská lidová hnutí stojící v opozici proti oficiálnímu učení církve.¹³

V průběhu dějin vznikla celá řada dalších řádů a kongregací, zde jsme vybrali pouze ty, které měly blízko k mnišskému způsobu života. Pro úplnost snad stačí přidat jen kanovnícký řád premonstrátů založený roku 1120 svatým Norbertem tvořící syntézu kanovníckého a mnišského způsobu života.¹⁴

MNIŠSKÝ ŽIVOT V SOUČASNOSTI

Určitým dějinným vývojem a nejrůznějšími proměnami se mnišský život dostal až do současnosti, v níž má několik podob. Zřejmě nejvýrazněji se na jeho současné podobě podepsal Druhý vatikánský koncil, který přinesl řadu reforem pro celou církev. Mnichům z hlav zmizely tonzury, v některých řádech zmizelo přísné rozdělení mnichů kněží a konvršů, neboli laických bratří, kláštery se staly přístupnějšími. Jednotlivá společenství začala více objevovat a žít svoji osobitou spiritualitu v rámci řádu. Dříve mezi jednotlivými domy víceméně nebyl rozdíl. Koncil ovšem neopomněl, že je u mnišských řádů třeba zachovat jejich odloučení od světa a cvičení vlastní kontemplativnímu životu.¹⁵

Mnich, který je integrální součástí mystického těla Kristova, má své místo ve stále se měnícím světě. Je to výzvou, aby se jak církev, tak samotné mnišské řády, vyvíjely ruku v ruce se světem kolem nich. Tyto změny musí být především akcidentální. Samotná podstata mnišského či křesťanského života zůstává vždy stejná.¹⁶ Ve všech dobách by mnišské povolání mělo být synonymem pro život s Kristem a pro Krista. Dnes, v noci technologického barbarství by mniši měli být jako stromy, které rostou tiše ve tmách a svým životem očišťují vzduch.¹⁷

¹³ *Tamtéž*, str. 51.

¹⁴ *Tamtéž*, str. 41.

¹⁵ *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, str. 370.

¹⁶ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 36.

¹⁷ *Tamtéž*, str. 38.

Klášterní společenství jsou dnes, ostatně jako vždy v historii, specifická také svojí zeměpisnou polohou a kulturními danostmi místa, v němž mniši žijí. Jistým specifikem může být dříve nevídaný prvek určité mezinárodnosti. Většina klášterů tradičních mnišských řádů stojí sice stále v Evropě, ale přijímají stále více kandidátů z celého světa. Například v trapistickém opatství ve francouzském Sept-Fons žije kromě Francouzů početná skupina mnichů z České republiky, Číny, Senegalu, Holandska, Spojených států a dalších zemí. Všeobecně roste počet povolání z asijských zemí, kde je v několika státech církev pronásledována. Proto tamní katoličtí mniši buď utíkají žít své povolání do evropských klášterů, nebo žijí tajně. Právě výše zmíněné opatství Sept-Fons nabízí čínským bratřím formaci ve svém klášteře a po ní je posílají do tajného kláštera v jejich vlasti.¹⁸ Ve 20. století se mnišský život vůbec potýkal s řadou obtíží spojených se dvěma světovými válkami a diktátorskými režimy v mnoha zemích, které jakýkoliv náboženský život, mnišský nevyjímaje, potlačovaly. Zároveň však kontemplativní mnišství zaznamenalo obrovský nárůst, a to i přes náboženskou krizi, která přichází zejména do prostoru Evropy a Ameriky.

Jak uvidíme v následujících kapitolách, právě do opatství Gethsemani, v němž žil Thomas Merton, se po druhé světové válce hlásilo neobyčejné množství zájemců o vstup do řádu. Nabízí se úvaha, proč v době, kdy aktivní řády hlásí úbytek povolání, zavírají své domy a jejich průměrný věk se zvyšuje, tak naopak v řádech kontemplativních, nebo alespoň ve většině jejich klášterů, si počet povolání drží stále velmi nadstandardní číslo a tyto kláštery zažívají určitou renesanci. Jedná se zejména o kartuziány a trapisty. Možná odpověď může být, že právě mnišské řády si i přes historický vývoj a různé peripetie dokázaly udržet charisma svých zakladatelů a mohou přitahovat pravdivostí svého života. Určitou výhodou může paradoxně být i fakt, že nemají žádný zvláštní úkol jako aktivní řády a kongregace. Právě u nich totiž nezřídka pozorujeme, že pro účel, k němuž byly založeny, již dnes není potřeba zasvěcení. Stále dokonalejší systém sociálních služeb totiž jejich poslání umenšuje a zastírá.

Jak již bylo řečeno, spousta povolání do kontemplativních řádů přichází v současnosti z Asie či Afriky. Jelikož se jedná o nemalé číslo a zároveň pozorujeme i poměrně velké množství uchazečů o mnišský život v Evropě, začínají starobylé evropské kláštery zakládat

¹⁸ Tyto informace čerpám z osobních rozhovorů s otcem M.- Jáchymem v opatství Sept-Fons na podzim roku 2008.

své fundace právě v zemích, odkud noví mniši přicházejí. Zároveň je dobré vědět, že leckde jejich filiální domy musí z politických důvodů fungovat v ilegalitě, jinde se daří mnišský život zasadit bez problémů. Uvedme alespoň některé příklady. Trapisté ze Sept-Fons mají své filiální kláštery v Izraeli či Číně a hovoří se o založení domu v Senegalu.¹⁹ Kartuziáni mají zase jeden mužský a jeden ženský klášter v Koreji.²⁰

JEDNOTLIVÉ KONTEMPLATIVNÍ ŘÁDY A ROZDÍLY MEZI NIMI

Zde se pokusíme o určitý přehled mnišských řádů, popsání charakteristik, kterými se od sebe navzájem odlišují. Budeme se snažit zejména o popis jejich současného prožívání své vlastní spirituality. Je ovšem zapotřebí připomenout, že specifikem mnišských řádů je slib stability, který zabraňuje, nebo alespoň velice omezuje pohyb mnichů mezi jednotlivými kláštery. Muž, který se tak rozhodne stát mnichem v určitém klášteře, tak stvrzuje svůj záměr v tomto klášteře strávit celý zbytek svého života. Tím se rozdíly mezi jednotlivými řády rozšiřují i na určité rozdílnosti mezi jednotlivými kláštery daného řádu, kde už se spirituality a způsob života různí podle zeměpisné polohy, počtu a věku mnichů v komunitě a v neposlední řadě závisí na osobnostech opatů, novicmistrů a samotných mnichů. Tyto rozdíly se pokusíme určitým způsobem sjednotit pod určité společné rysy klášterů toho kterého řádu.

Kartuziáni

Řád kartuziánů je určitým unikátem mezi řeholními společenstvími v rámci římskokatolické církve. Jedná se o jeden z mála řádů, který v průběhu dějin nemusel být ani jednou reformován. Zároveň mistrným způsobem spojuje dva vzájemně protikladné způsoby života, totiž život poustevnický a život v komunitě.

Kartuziány založil svatý Bruno ve druhé polovině 11. století jako reakci na neutěšený stav uvnitř církve v Remeši, kde Bruno působil jako kanovník. První klášter založený ve

¹⁹ Opět čerpáno z rozhovorů s otcem M.- Jáchymem.

²⁰ Čerpáno z <http://www.chartreux.org/en/frame.html> (24.10.2009)

francouzských Alpách nese název podle místa, kde byl postaven, totiž La Grande Chartreuse (Velká Kartouza). Odtud název celého řádu. Jeho založení se datuje k roku 1084 a zdejší převor je až dodnes zároveň generálním převorem řádu.²¹ Kartuziáni také dlouho neměli psanou řeholi. Řeholní pravidla, tzv. „*Consuetudines cartusiae*“, sepsal až roku 1127 pátý převor Velké Kartouzy, Guido.²²

Jak již bylo řečeno výše, kartuziánský život spojuje poustevnický způsob života s komunitním. Kartuziáni žijí každý ve svém domečku, které jsou navzájem propojeny křížovou chodbou vedoucí ke kostelu. Všechny domky mají i vlastní zahrádku. Okna vedou vždy jen do vlastní zahrádky toho kterého mnicha, čímž se zaručuje jistý druh samoty a zabraňuje se tak zbytečnému rozptylování. Pouze třikrát denně se mniši scházejí k modlitbě společné, totiž o půlnoci, při zhruba dvouhodinové modlitbě matutina, ráno na mši svatě, po níž ještě každý z mnichů – kněží slouží svoji soukromou mši, a večer během modlitby nešpor. Ostatní modlitby se modlí každý sám ve svém domku. O svátcích se kartuziáni shromažďují společně nejen k výše uvedeným modlitbám, ale i ke společnému stolu a zasedání v kapitulní síni. Od samého počátku však dbali na to, aby neměli příliš mnoho svátků, a tak si uchovali čistotu života v samotě.²³

Spiritualita kartuziánů leží v prostoupení celého života modlitbou a kontemplací. Nemají jiné povinnosti než ve dne v noci chválit Boha. Jsou osvobozeni ode všech jednání se světem, protože jednají s nebem. A tudíž bez ustání vystupují ze sebe v kontemplaci o Božích věcech. Noc na ně nepadá, protože právě v hodinách pozemské temnoty konají své svaté dílo a modlí se za svět, který opustili a který právě spí.²⁴ Jediným smyslem kartuziánského řádu je pomoci duším oddělit se od tohoto světa a spojit se s Bohem.²⁵ Významným prvkem spirituality je mariánská úcta. Každý kartuzián má u svého řeholního jména přidané jméno Maria (např. otec Gabriel-Maria apod.).

Dalším specifikem kartuziánského řádu je jejich přísné oddělení mnichů – kněží a laických bratří. Zatímco kněží a klerici tráví většinu svého času modlitbami a rozjímáním, bratři laici

²¹ JIRÁSKO, L. *Církevní řády a kongregace v českých zemích*, str. 49.

²² VRÁNA, J. *Kartuziánský klášter v Dolanech u Olomouce*, str. 8.

²³ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 29.

²⁴ LOCKHART, R. B. *Na cestě do nebe*, str. 65.

²⁵ *Tamtéž*, str. 127.

se starají o chod kartouz po materiální stránce. Mají na starosti většinu práce v klášteře, starají se o styk se světem a chrání tak samotu svých spolubratří, kteří jsou kněžími nebo alespoň ke kněžství směřují. Laičtí mniši také nemají své vlastní domečky jako ostatní mniši, ale bydlí ve společném domě každý ve své cele. Závisí na nich chod kláštera. Zastávají důležité práce kuchařů, zahradníků, truhlářů, ševců, klempířů a dalších.

Můžeme tak zajisté říci, že kartuziáni jsou v katolické církvi nejpřísnějším řádem. Míra jejich odříkání, samoty je mezi všemi řády největší. Kartuziáni jedí dvakrát denně, nepožívají vůbec maso a snaží se žít výhradně z toho, co si sami vypěstují. V kartouzách se také dodržuje mlčení.

Benediktini

Benediktini jsou jedním z nejstarších řeholních řádů v lůně katolické církve vůbec. Kolem roku 529 řád založil sv. Benedikt z Nursie, po kterém toto společenství nese svůj název, na hoře Monte Cassino. Sám Benedikt žil původně jako poustevník. Ačkoliv byl jednou sám hluboce zklamán jistou komunitou mnichů, nakonec se ideálu života v komunitě nevzdal a utvořil postupně dvanáct mnišských společenství z poustevníků žijících v okolí Subiaca. Všechna tato společenství byla Benediktem organizována a zanedlouho pro ně Benedikt sepsal svoji řeholi.²⁶

Benediktini se drží hesla „*Modli se a pracuj!*“, které vystihuje náplň jejich života. Mělo by se jednat o harmonické rozdělení dne mezi modlitbu a práci. Benediktini v dnešní době již nejsou tolik uzavřenými jako ostatní mnišské řády. Mezi jejich práci tak už nepatří jen manuální práce na polích a studium v klášterních knihovnách, ale věnují se mimo jiné i přednášení na univerzitách, farní správě v městských farnostech nebo pastoraci v nemocnicích. Reformami benediktinů vzniklo několik dalších řádů. Za nejznámější lze považovat reformu Clunyskou nebo pozdější vznik cisterciáků.²⁷

²⁶ SCHAUBER, V., SCHINDLER, H.M. *Rok se svatými*, str. 347.

²⁷ JIRÁSKO, L. *Církevní řády a kongregace v českých zemích*, str. 44.

Spiritualitu benediktinů tvoří společná chórová modlitba, na niž si v minulosti dávali obzvlášť záležet, a osobní rozjímání mnichů. To zde ovšem nemá takový prostor jako u uzavřenějších komunit, neboť dnes již benediktini kladou jistý důraz i na vnější činnost. Ve všech klášterech má již od počátku primát modlitba ve společenství.²⁸ Velký důraz je také kladen na četbu Písma svatého. Mniši si jej dokonce již od dob svatého Benedikta předčítají i při společném jídle. Slovo Boží obsahuje všechno světlo a všechnu sílu; dává tajemství trpělivosti a je zdrojem každé radosti.²⁹

Dnes se spiritualita a život klášterů liší v různých zeměpisných podmínkách, proto je řád rozdělen do několika tzv. kongregací. Všechny tyto kongregace nakonec spadají pod pravomoc opata primase sídlícího v Římě.

Cisterciáci

Cisterciáci patří mezi řády vzniklé reformou benediktinského způsobu života. Zakladateli jsou svatí Štěpán Harding, Robert z Molesme a Alberich ze Citeaux. Největšího rozmachu řád dosáhl za svatého Bernarda z Clairvaux. Cisterciáci zakládali své kláštery v neobydlených a pustých krajinách. Ideálem zakladatelů byl návrat k dokonalému a bezvýhradnému dodržování Řehole svatého Benedikta.³⁰ Cisterciáčtí mniši se zapověděli stykům se šlechtici. Také ve svém domě toužili dnem i nocí zbožně sloužit Bohu a nemít nic, co by zavánělo pýchou, nadbytečností, nebo jinak narušovalo jejich dobrovolně zvolenou chudobu.³¹

Spiritualita cisterciáků vychází z benediktinské tradice. I zde je tak život rozdělen na pravidelném střídání modlitby a práce, členové řádu se zavazují k odmítání světského života, naprosté oddanosti ve službě církve, k pokoře, dobrovolné chudobě, poslušnosti, manuální práci, řádové kázni a snaze po dokonalosti.³² Na mniších, kteří začali žít v pustině Citeaux, nebylo vskutku nic nového. Prostě se chtěli vrátit k Benediktově řeholi v její původní prostotě a zbavit řád mnoha zbytečných nánosů, které mnišský život ochromily a vytlačily z něj tolik

²⁸ OPASEK, A. *Dvanáct zastavení*, str. 37.

²⁹ BORKOWSKA, M. *Kristus – život Marmionův*, str. 170.

³⁰ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 13.

³¹ *Exordium Parvum*. in *Salve (Revue pro teologii a duchovní život)* 1/06, str.49.

³² JIRÁSKO, L. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*, str. 46.

důležitou kontemplaci.³³ I cisterciáci se dělí na mnichy – kněze a bratry konvrše. Po druhém Vatikánském koncilu se rozdíl mezi oběma stavy minimalizovaly.

I dnes řád žije stranou velkých měst, ačkoliv i uvnitř něj došlo v průběhu století k uvadnutí původního ideálu a v 17. století došlo k jeho reformě, která dala vzniknout řádu trapistů. Řád vydržel do dnešních dní zejména v německy mluvících oblastech. Kromě života uvnitř klášterů jsou dnes mniši také vyučujícími na řádových školách.³⁴

Trapisté

Trapisté jsou nejvýraznější reformou cisterciáckého řádu. Velkou postavou této reformy se stal opat Jean-Armand de Rancé z opatství La Grande Trappe, které dalo název celému řádu. Byl to tvrdý a nemilosrdný kající překypující horlivostí a aktivitou.³⁵ Během prvních staletí se řád vyznačoval mimořádnou činorodostí. Jako by velká námaha, manuální práce, tělesné pokání a metody činné spirituality vytlačily ze života mnichů vše ostatní. Až od roku 1892, kdy se řád sjednotil, si mniši začali uvědomovat velikost svého dědictví a snažili se obnovit něco z horlivého, kontemplativního ducha klášterů z doby sv. Bernarda.³⁶

Trapisté se rozšířili zejména ve frankofonní oblasti a během následujících staletí přešli i do Ameriky, Anglie a do Číny. Z těchto míst se postupně dodnes zakládají další fundace po celém světě.

Spiritualita trapistů se liší klášter od kláštera. Jejím ohniskem je pochopitelně návrat k původní tradici cisterciáckého způsobu života, tedy k čistému životu podle řehole svatého Benedikta. Větší pozornost trapisté věnují konečnému cíli svého života než prostředkům, které k němu přivádějí. Snaží se mnišský život zjednodušit a přivést jej ke kontemplaci a modlitbě.³⁷ Žijí v naprostém odloučení jako původní cisterciáci, denní řád je opět rozdělen mezi čas věnovaný Bohu v modlitbě a nazírání a mezi čas věnovaný práci. Důležitým

³³ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 30.

³⁴ například opatství Heiligenkreuz v Rakousku má vlastní univerzitu

³⁵ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 13.

³⁶ *Tamtéž*, str. 14.

³⁷ *Tamtéž*, str. 16.

aspektem je pro trapisty mlčení. Mniši vůbec nejedí maso s výjimkou nejstarších, nejmladších a nemocných mnichů. Synonymem pro trapistu se od prvopočátků reformy stalo slovo asketa.³⁸ Trapisté podobně jako kartuziáni oplývají velikou láskou k Matce Boží, která se projevuje přidáváním jména Maria k řeholnímu jménu všech bratří. Trapista nikdy není například bratr Jan, ale vždy bratr Maria - Jan.³⁹

Dnes se různé trapistické kláštery mezi sebou liší. Důvodem těchto odlišností jsou, jak již bylo řečeno, různá geografická poloha, počet mnichů, osobnosti mnichů, především představených a těch, kteří zodpovídají za jejich formaci. Jistou zajímavostí může být postupný vstup klášterních výrobků z dílen mnichů, jako jsou různé marmelády, hořčice, kaka, likéry a v Belgii velmi oblíbená trapistická piva na trh.

Kamaldulové

Zvláštní skupinou mnichů jsou kamaldulští mniši, kteří podobně jako kartuziáni ve svém životě spojují život v komunitě a život poustevnický. Zakladatelem je svatý Romuald, který se roku 1012 usadil v horském údolí Camaldoli, kde si postavil malou poustevnu a dal základ přísnému řádu.

Kamaldulové jsou podobně jako cisterciáci reformní větví Benediktinského řádu. Sám svatý Romuald byl původně benediktinem. Pravidla nového řádu byla mimořádně přísná. Mniši bydleli v odloučených celách a cvičili se v mlčení a postech.⁴⁰ Jak již bylo řečeno, způsob života kamaldulů je smíšením poustevnictví a cenobitismu. Nově příchozí po vstupu do kláštera žije určitou dobu v komunitě. Po stanoveném zkušebním období se má rozhodnout, chce-li žít v uzavřené klášterní cele, nebo odejít do poustevny. V obou případech zůstává poslušným opata. O vymezených svátcích se všichni poustevníci schází do kláštera ke společné chórové modlitbě.⁴¹ Spiritualitu řádu lze shrnout do následujícího výroku:

³⁸ *Tamtéž*, str. 10.

³⁹ *Tamtéž*, str. 232.

⁴⁰ SCHAUBER, V., SCHINDLER, H.M. *Rok se svatými*, str. 304.

⁴¹ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 28

"Následování Pána a věrnost evangeliu coby nejvyšší kritérium pro orientaci v měnících se historických situacích."⁴²

Podobně jako u ostatních řádu vzešlých z řehole sv. Benedikta, i kamaldulové kladou důraz na liturgii a osobní rozjímání, jehož centrem by měla být meditace nad Písmem svatým. Přestože můžeme pozorovat jistou podobnost s kartuziány, u kamaldulů pozorujeme i vyšší důraz na práci než jakou vidíme u společenství založeném svatým Brunem. U kamaldulů práce není výsadou pouze laických bratří, ale i kněží a studentů teologie.

⁴² http://www.camaldoli.it/web_en/caoggi/caoggi00.htm (7.9.2009)

2.KAPITOLA: „THOMAS MERTON“

PŘED VSTUPEM DO KLÁŠTERA

Život Thomase Mertona před tím, než se stal trapistickým mnichem, v sobě obsahoval velkou dávku dobrodružnosti. Tak jako každý jiný člověk i on si procházel nejrůznějšími zklamáními, problémy a úskalími. Jeho hledání Boha bylo někdy bolestné, ale nakonec své povolání objevil. Celkově bychom jeho život mohli označit za neuspořádaný, na což jistě mělo vliv časté stěhování jeho rodiny, brzká smrt matky a v neposlední řadě i jeho dobrodružná povaha.

Merton se narodil 31. ledna 1915 v městečku Prades na jihu Francie. Během první světové války se rodina stěhovala do Spojených států k rodičům matky. V roce 1918 se narodil Thomasi Mertonovi bratr John Paul a v roce 1922 potom umírá jejich matka. Rok na to odjíždí otec, umělec a výtvarník, malovat do Francie a Thomas s Johnem Paulem zatím bydlí u přátel a příbuzných. V roce 1925 už se ovšem společně s otcem stěhují ke španělským hranicím. Thomas Merton zde chodí do školy a bydlí ve školním internátu. Strašné vzpomínky má na jihofrancouzský St.-Antoin, jehož škola mu připadá jako kriminál. Zamiloval se však do katolické Francie s jejími vznešenými katedrálami a romantickými ruinami klášterů. V jeho rodině nehrálo náboženství důležitou úlohu. Teprve později pochopil, jaký laskavý, i když ne zvlášť hovorný křesťan byl jeho otec.⁴³

Ani zde nevydrží dlouho, již v roce 1928 se stěhují do Anglie. Zde Thomas žije u příbuzných a navštěvuje školu Ripley Court v hrabství Surrey a pokračuje na internátní škole v Oakhamu. Začátkem roku 1931 potom Mertonovi umírá i otec. Dva roky na to je přijat na univerzitu v Cambridge, kde prochází hlubokou osobní krizí.⁴⁴ Podívejme se, jak na toto období Merton vzpomíná:

⁴³ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 169.

⁴⁴ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 263.

„Smrt mého otce mě po několik měsíců naplňovala smutkem a sklíčeností. Ale ty nakonec pominuly. A když žal polevil, objevil jsem, že už mou vůli nedrží vůbec nic, nic jí nebrání dělat si, co se jí zachce. A trvalo nějakých pět šest měsíců, než jsem zjistil, že jsem se dostal do děsivého otroctví. Bylo to právě ten rok, kdy tvrdá kůra mé duše definitivně zahladila poslední stopy víry, které v ní kdy byly. Tak jsem se stal zcela člověkem 20. století. Náležel jsem teď světu, v němž jsem žil. Stal jsem se pravým obyvatelem tohoto nechutného století: století jedovatých plynů a atomových bomb. Člověkem, který žije na prahu apokalypsy, člověkem, v jehož krvi koluje jed, člověkem, který žije uprostřed smrti.“⁴⁵

„Byly tu jen milosti v tom smyslu, že Bůh mi svém milosrdenství dovoloval vzdálit se co nejvíce od jeho lásky, ale zároveň připravoval konfrontaci na konci mého letu, na dně propasti, až budu mít za to, že jsem od něho už nejdál. Si ascendero in coelum, tu Illic es. Si descendero in infernum, ades. Neboť v mé největší bídě se chystal do mé duše vlít tolik světla, abych nahlédl svou ubohost a připustil, že je to moje vlastní vina a moje dílo. Za své hříchy jsem byl vždycky trestán jimi samotnými a měl jsem uvidět, alespoň matně, že jsem takto trestán a spalován plameny vlastního pekla, že se rozkládám v pekle mé vlastní zkažené vůle, až jsem konečně musel pod tíhou své vlastní bídy svou vůli opustit.“⁴⁶

Rozhodne se opustit Evropu a vrací se do Spojených států. Sem přichází okouzlen myšlenkami komunismu. Dle jeho vlastních slov se jednalo o „komunismus zralý jako jeho obličej – kyselý, zmatený obličej na imigrační legitimaci.“⁴⁷ Svá studia dokončuje na Kolumbijské univerzitě v New Yorku. Během studia začíná do školních magazínů trochu literárně tvořit. Mimo to žije tím, co bychom mohli nazvat studentským životem, tedy různými návštěvami barů a večírků. Zde po dlouhém hledání konvertuje ke katolické víře a v listopadu roku 1938 je pokřtěn.⁴⁸ „Nyní jsem tedy vstoupil do věčného pohybu oné gravitace, která znamená život a ducha: Boží gravitace, do hlubin jeho vlastní nekonečné přirozenosti, jeho nekonečné dobroty. A Bůh, tento střed, který je všude, a jehož obvod není nikde, mě našel, spojeného s Kristem, napojeného na tento úžasný a nezměrný gravitační

⁴⁵ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 72.

⁴⁶ *Tamtéž*, str. 102.

⁴⁷ *Tamtéž*, str. 108.

⁴⁸ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 263.

*pohyb, který je láska, který je Duch svatý. A miloval mě. A ze své nesmírné hloubky mě zavolal.*⁴⁹

Nějakou chvíli Merton vážně uvažuje o vstupu k františkánům do St. Bonaventure. Sám k tomu říká: „*Vybral jsem si tento řád, protože jsem měl za to, že se mi jeho řeholi podaří plnit bez obtíží, a protože mě lákal život učitele a spisovatele, který se mi nabízel, spíš než prostředí, ve kterém jsem viděl, že asi budu žít.*“⁵⁰

Po domluvě s františkánským otcem Edmundem nebyl nakonec do noviciátu františkánů přijat. Těsně před vstupem se projevilo, že byl pouze krátce pokřtěn a ještě dozníval předchozí bohémský život. Nějakou dobu pracoval pro Catherine de Hueckovou v Harlemu v „Domě přátelství“ určeném pro chudé černochoy.⁵¹ O existenci trapistického opatství Gethsemani se dozvídá od svého známého Dana Walse, který jej v jeho křesťanském dozrávání chvíli doprovázel. Na Velikonoce roku 1940 zde strávil týden na exerciciích. Nakonec do něj v zimě roku 1941 přichází jako postulant, později přijímá řeholní jméno Maria–Louis, 19. března 1947 skládá věčné sliby a o slavnosti Nanebevstoupení Páně roku 1949 je vysvěcen na kněze.⁵²

OPATSTVÍ GETHSEMANI V JEHO DOBĚ

První trapisté dorazili na území Spojených států na počátku 19. století. Jednalo se o skupinu mnichů utíkajících před persekucemi spojenými s francouzskou revolucí. V Kentucky byl založen první klášter již kolem roku 1808, nicméně neměl příliš dlouhého trvání. Jednalo se o dobu složitého hledání tváře mnišského života, který v té době trpěl nepokojí v Evropě, a noví, víceméně tajní mniši jednak hledali svoji tvář, jednak se museli přizpůsobovat novým podmínkám života v Americe. Samotné opatství Gethsemani bylo potom založeno v roce 1848.⁵³

⁴⁹ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 180.

⁵⁰ *Tamtéž*, str. 231.

⁵¹ *Tamtéž*, str. 274.

⁵² MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 263.

⁵³ *Tamtéž*, str. 90.

Thomas Merton byl mnichem v tomto opatství od svého vstupu v roce 1941 až do své smrti v roce 1968. Žil tedy v klášteře v polovině 20. století, ještě před 2. Vatikánským koncilem. To znamená, že se zde žilo ještě podle přísnějších konstitucí. Mniši nosili tonzuru, modlili se v chóru latinsky, měli na starosti více manuální práce a v době formace více pokořování. Mniši se dorozumívali posunky, hovořili jen se svými zpovědníky a představenými. Jejich strava byla extrémně jednoduchá a spali na prknech a slámě. I přes to si mniši udrželi zdraví po dlouhá léta a tradičně umírali velmi staří.⁵⁴ Víceméně oddělený program měli bratři laici a klerikové, tedy mniši kněží a studenti teologie. Určitá přísnost, kterou jsme si právě představili, byla v Gethsemani v jistém období umírněna přízní francouzských karmelitek. Tehdejší opat Dom Edmond Olbrecht putoval v letech 1927 a 1928 do Lisieux, kde se setkal i se třemi dosud žijícími sestrami svaté Terezie. Právě humor a srdečnost karmelitek mírnily onu trapistickou přísnost.⁵⁵

Po smrti Doma Edmonda se stal opatem Dom Frederic Dunne. Když po svém předchůdci převzal mitru a opatskou berlu, jeho první starostí bylo, aby se v Gethsemani v co největší míře dodržovala řehole a všechny cisterciácké zvyklosti. Kentucké opatství bylo i předtím jedním z nejpřísnějších klášterů v celém řádu. Dom Edmond by určitě nikdy nepovolil žádné úlevy, o nichž by nebyl přesvědčen, že je ospravedlňuje obtížné podnebí. Dom Frederic však začal upouštět i od těchto úlev. Jídla v refektáři rok od roku ubývalo, až se dospělo k úplnému minimu, definitivně zmizelo i víno a jablečný mošt. Většina mnichů neměla s těmito změnami žádné potíže, chtěli je naopak ještě zpřísnit.⁵⁶

„Jedním z bezprostředních plodů, který přísnost Doma Frederika přinesla, byl překvapivý nárůst povolání. Ještě neuplynul rok od jeho zvolení a klášter přijal velký počet noviců. Oslovila je přísnost mnišského života, chtěli se všeho zbavit, zřít se světských rozkoší a pohodlí, které svět nabízí, aby tak Bohu podali aspoň nepatrný důkaz své lásky. Mnohým z nich se život trapistů nezdál dostatečně tvrdý. Bylo třeba je mírnit a vést k uměřenosti. Měli se naučit vnitřní askezi – umrtvování vůle a úsudku, v dokonalé poslušnosti a benediktinské

⁵⁴ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 10.

⁵⁵ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 10.

⁵⁶ *Tamtéž*, str. 180.

*pokoře, především však ve schopnosti přijímat bolestné osobní zkoušky, jimiž Bůh očišťuje duše těch, které předurčil k vlité kontemplaci...*⁵⁷

Situace s počtem mnichů se brzy stala neúnosnou. Gethsemani stálo před eventualitou, že buď zřídí novou fundaci, nebo jednoduše praskne. Dom Frederic nadále přijímal novice i přes to, že museli spát na podlaze kapitulní síně v řadách po čtyřech a oficium zpívat na směny. Mnozí biskupové v té době se snažili trapisty přesvědčit, aby se usadili v jejich diecézi.⁵⁸ Nakonec se začalo se zakládáním nových fundací. První byla v Georgii, další v Utahu a následovaly další. Tyto nové kláštery jsou opatřeny těmi nejschopnějšími z kněží mateřské komunity, tudíž jich v Gethsemani zůstává málo na to, aby nesli břímě vedení a formování více než dvousetčlenné komunity.⁵⁹ Většina mnichů v té době byli muži, kteří odešli z armády po 2. světové válce. Stali se mnichy, aby našli pokoj, který se mimo klášter nalézt nedá, ačkoliv život zde byl v porovnání s ostatním světem až neuvěřitelně strohý.⁶⁰ Návrat vojáků probíhal během podzimu a zimy 1945/46. Muži, kteří bojovali v severní Africe, Tichomoří i v Evropě, přicházeli teď k tichému, osamělému klášteru v Kentucky.⁶¹ Po téměř jednom století bojů a nejasnosti se najednou Gethsemani měnilo v prominentní a vitální sílu uvnitř cisterciáckého řádu a americké katolické církve.⁶²

Opatství v té době nabylo vzhledu vojenského tábora. Za původním klášterem byla postavena mohutná betonová zeď. Ponurý ráz opatství, daný tvrdou prací mnichů, naznačoval, že se uvnitř něj odehrávají každodenní duchovní boje.⁶³ Klášter je obrovská čtvercová budova okolo centrálního dvora, obklopená hejnem velkých i malých, starých i nových stodol, chlévů, dílen, garáží a hospodářských stavení, s velikou zeleninovou zahradou a mléčnou farmou a nějakými sedmi sty akry lesa.⁶⁴

Všechno to, co jsme si zde představili, jistě hrálo velkou roli při formování osobnosti Thomase Mertona. Jak geografická poloha kláštera v Kentucky, v „zemi pahorků“, kde je

⁵⁷ *Tamtéž*, str. 181.

⁵⁸ *Tamtéž*, str. 182.

⁵⁹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 11.

⁶⁰ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 10.

⁶¹ *Tamtéž*, str. 189.

⁶² MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 324.

⁶³ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 179.

⁶⁴ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 12.

v létě velmi horko a v zimě občas chladno⁶⁵, tak i výše uvedené historické reálie a povaha mnichů ovlivnily jeho mnišský život a pohled na svět.

Opatství Gethsemani jistě Thomase Mertona velmi ovlivnilo. Nicméně je třeba ještě podotknout, že významně se i on podepsal na dějinách tohoto kláštera. Představili jsme si Gethsemani jako jeden z nejpřísnějších trapistických domů. Avšak když se ve Spojených státech zakládala Kartouza, mnozí z mnichů byli právě bývalí trapisté rozčarování zmenšující se přísností a naopak větší otevřeností kláštera, které byly způsobeny popularitou Thomase Mertona.⁶⁶

THOMAS MERTON JAKO MNICH A JEHO SPIRITUALITA

Chceme-li vstoupit do prostoru Mertonových úvah o mnišství a jeho smyslu, je bezesporu navýsost důležité si představit jeho jako mnicha a nastítnit zde několik rysů jeho spirituality. Vždyť co jiného než právě duchovní život a spiritualita je kořenem, na kterém stojí mnišské povolání a jeho pojetí.

Mertonova spiritualita zákonitě vyrůstá z prostředí, ve kterém žil, tedy z tradice cisterciáků přísné trapistické observance a specifické spirituality kláštera Gethsemani. Z tohoto podhoubí tak nakonec vyrostla jeho osobní svébytná spiritualita. Mnichem se stal v prosinci roku 1941, kdy vstoupil k trapistům v Kentuckém klášteře Gethsemani.

Spiritualita trapistů by měla být postavena především na rozjímání Písma svatého a spojení slova Božího s vlastním životem. Nejinak je tomu u Thomase Mertona, když sám sebe přirovnává k proroku Jonášovi a mnichy k prorokům jako takovým. *„Mnich se vždy může oprávněně a významně přirovnávat k proroku, protože mniši jsou dědicové proroků. Prorok je člověk, jehož celý život je živoucím svědectvím o prozřetelné Boží činnosti ve světě. Každý prorok je znamením a svědectvím Krista. Každý mnich, ve kterém žije Kristus a na kterém se proto všechna proroctví vyplní, je svědectvím a znamením království Božího. Právě naše*

⁶⁵ Tamtéž, str. 12.

⁶⁶ LOCKHART, R. B. *Na cestě do nebe*, str. 115.

chyby jsou výmluvné více, než víme.“⁶⁷ Mniši tedy svým životem ukazují nesmírné bohatství Božího milosrdenství a lásky, když lidé mohou pozorovat jak právě je, nedokonalé a chybující, si Bůh vyhlédl pro tak vznešené povolání. „*Celé monastické zasvěcení odvozuje svou teologickou hodnotu nikoliv ze subjektivní dispozice mnicha samotného, nýbrž ze skutečnosti jeho objektivního včlenění do tajemství Kristova.*“⁶⁸ Duch svatý někdy vytváří ta nejlepší povolání z nejméně vhodných kandidátů.⁶⁹ „*Nejjistější znamením, že jsme duchovně pochopili Boží lásku k nám, je ocenění naší vlastní chudoby ve světle Jeho nekonečného milosrdenství.*“⁷⁰ Merton v jednom svém díle přidává tuto modlitbu: „*Učiň, ať důvěřuji Tvému milosrdenství, ne sobě. Ať důvěřuji Tvé lásce, ne zdraví nebo síle nebo schopnostem či jenom lidským možnostem. Důvěřuji-li Tobě, vše ostatní se mi stane silou, zdravím, oporou. Vše mě povede k Tobě. Nedůvěřuji-li Tobě, všechno se mi stává záhubou.*“⁷¹

Samotné toto povolání ještě mnichy nedělá lepšími nebo dokonalejšími. Merton vyznává, že se po věčných slibech nestal lepším mnichem, než jakým byl předtím. Za důležité i tak považuje přemýšlení o řeholních ideálech, protože nemůžete začít něco dělat, aniž byste měli alespoň nějakou představu o tom, co se máte pokusit dělat.⁷²

Je dobré znát svoje nedostatky, jako i ideály, ke kterým mnich má směřovat, a pokusit se je i s onou nedokonalostí ve svém životě realizovat. Skrze vědomí vlastní nedokonalosti se mnich připravuje na oddání se Bohu, který jediný je zcela dokonalý a dává všemu skutečnou hodnotu.⁷³

Mertonův oblíbený svatý Bernard právě v tom vidí velikou příležitost k duchovnímu růstu.⁷⁴ Monastický život by měl být koneckonců uspořádán tak, aby v něm všechno přispívalo k růstu mnichova důvěrného přátelství s Bohem. Proto je mnich především člověkem modlitby.⁷⁵

Do kláštera mladí muži nepřicházejí kvůli sobě samým, nýbrž kvůli Bohu, který je povolal. Kontemplativní cesta není tedy jen jakousi „úmyslnou technikou“, nýbrž se jedná o paradoxní

⁶⁷ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 16.

⁶⁸ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 42.

⁶⁹ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 119.

⁷⁰ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 35.

⁷¹ *Tamtéž*, str. 38.

⁷² MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 19.

⁷³ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 38.

⁷⁴ *Tamtéž*, str. 39.

⁷⁵ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 32.

odpověď na nepochopitelné Boží volání, které mnichy táhne do samoty, temnoty a mlčení. Ne proto aby je vzdálilo a uchránilo nebezpečí, ale aby je bezpečně provedlo skrze nevýslovná nebezpečí zázrakem lásky a moci.⁷⁶ Život askeze musí dle Mertona začít a musí být veden s největším ohledem na povahu, charakter a cit a na vše, co nás dělá lidmi. Jsou to podstatné prvky osobnosti a tedy i svatosti – neboť světec je ten, koho láska Boží plně rozvinula v osobnost podobnou jeho Stvořiteli.⁷⁷ Podle něj je tak smyslem kontemplativního života, když poznáváme sebe i Boha, odpoutáme se od sebe samých, abychom nakonec našli Boha v naší očištěné bytosti, jež se stala zrcadlem jeho nesmírné dobroty a nekonečné lásky.⁷⁸

Proto je důležitým faktorem mnichova života modlitba. O tomto rysu povolání hovoří Merton s velikou jasností a lehkostí, která z takto žité spirituality nutně vyvěrá. *„Bůh mě postavil na místo, kde mohu strávit hodinu po hodině každý den zaměstnáním, které je vždy na hranici modlitby. Je tady stále možnost pokročit za onu hranici a vstoupit v čiré a kontemplativní obecenství s Bohem. Trávím spoustu času před Nejsvětější svátostí. Zvykl jsem si procházet se pod stromy nebo podél hřbitovní zdi v Boží přítomnosti. (...). A kromě toho, nepřišel jsem sem kvůli sobě, ale kvůli Bohu. Bůh je můj rád a má cela. On je můj náboženský život a má řehole. Uspořádal všechno v mém životě tak, aby mě vtáhl dovnitř, kde mohu uvidět jeho a zůstat v něm. Vsadil mě na toto místo, protože mě chce mít právě na tomto místě, a kdyby mě někdy chtěl přemístit kamkoli jinam, udělá to způsobem, který člověka nenechá na pochybách, kdože tak činí.“*⁷⁹ Mnich žije svůj život v určité vnitřní samotě. Proto je v klášteřích často kladen důraz na ticho a modlitbu.⁸⁰ Za důležitý prvek jeho spirituality tak můžeme označit určitý stupeň vnitřního přebývání v Boží přítomnosti při vykonávání všedních úkolů nebo při jakékoliv činnosti vůbec.

Skutečné tajemství monastického života znamená toto. Skutečně poznávat Krista žijícího v nás, poznávat Otce v Synu skrze svatého Ducha. Poznávat, že tři Božské osoby přebývají v nás všech. Zakusit ten nevýslovný div vzájemného odevzdání, v němž nám Bůh dává sebe sama plněji tím, že mnichy přiměje opustit sebe pro něho. Skutečný kontemplativní život je tedy hluboké pochopení obyčejného křesťanského života a proniknutí do něj. Přestože ho

⁷⁶ MERTON, T. *Kontemplativní modlitba*, str. 90.

⁷⁷ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 25.

⁷⁸ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 174.

⁷⁹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 25.

⁸⁰ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 7.

nazýváme „obyčejný“, je tento život nejpodivuhodnější ze všech zázraků: sám Bůh žijící v nás!⁸¹ Duchovní život je životem spirituality Krista žijícího v jeho církvi.⁸²

Do této koncepce zapadá i přijímání některých vnějších obtíží, které sebou život, ať už mnišský či jakýkoliv světský, přináší. Například nespavost se může stát podle Mertona formou kontemplace. „*Prostě ležíte, nečinní, bezmocní, osamělí ve tmě a necháte se drtit nevyzpytatelnou tyranii času. Prkenná postel se stává oltářem a vy tam ležíte, aniž byste se snažili porozumět, v jakém smyslu můžete být nazváni obětí. Snad tam venku ve světě, kde je noc, je někdo, kdo náhle zjistí, že něco, co udělal, je strašné. Aniž to seabemíň očekával, přijde mu to líto a zjistí, že je schopný se modlit ...*“⁸³ I takovéto maličkosti tak mohou být součástí nevyzpytatelného velkolepého Božího plánu s lidmi. Zde se může jednat o oslavu Boží všemohoucnosti – dosahuje velkých věcí těmi nejslabšími a nejnepravděpodobnějšími prostředky.⁸⁴ Můžeme si také připomenout určité propojení mezi utrpením a kontemplací. Kontemplace je pro Mertona pronikání skrze božskou moudrost do mysteria Boží lásky, do umučení a vzkříšení Ježíše Krista. Takováto kontemplace zná a chápe význam vlastního kříže a utrpení.⁸⁵

Dalším výrazným prvkem Mertonovy mnišské spirituality je určitá jednoduchost a strohost mnišského života. Kupříkladu společným prvkem dominikánského a cisterciáckého života je podle něj snaha zbavit se všeho nepodstatného.⁸⁶ Tato jednoduchost může být charakterizována i určitým odpoutáním se od emocí, které způsobují člověku nejen v mnišském životě velká zranění. Mniši by měli být pořád vážní a odpoutaní a klidní celou dobu. Protijedem je víra. Očištění se od dojmů, pocitů a nesmyslných hnutí poloslepeho pochopení čirým proniknutím do srdce temnoty, kde naleznou Boha.⁸⁷ „*Mnich, i když třeba žije v komunitě, musí probádat vnitřní pustinu své bytosti jakožto osamělý. Slovo Boží, které je útěchou, je také jeho soužením. Liturgie, která je jeho radostí a která mu odhaluje Boží slávu, nemůže naplnit srdce, které dříve nebylo pokořeno a vyprázdněno úzkostí.*“⁸⁸ Díky své

⁸¹ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 21.

⁸² MERTON, T. *The monastic journey*, str. 23.

⁸³ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 47.

⁸⁴ *Tamtéž*, str. 79.

⁸⁵ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 57.

⁸⁶ MERTON, T. *Jonášovo znamení* str. 208.

⁸⁷ *Tamtéž*, str. 238.

⁸⁸ MERTON, T. *Kontemplativní modlitba*, str. 19.

jednoduchosti tak mnišský život neprochází v dějinách nějakými výraznými proměnami. Dokumentují to slova o jednom laickém bratrovi, který se stal mnichem velice podivuhodně a o němž se mluví v Prologu *Vod Siloe*:

„A žil vcelku podobným životem jako oni (míněni cisterciáci 12. stol. pozn. aut.), postem, modlitbou, četbou, v mlčení. To všechno proto, aby ve svém nitru mohl hledat Boha – v jeho tiché, tajemné, a přece zjevné přítomnosti, v jaké ho poznává kontemplativní duše, zatímco ostatní ji neznají. Od mnichů z dvanáctého století se lišil snad jen tím, že místo žebříňáku spravoval traktor. To je však zajisté rozdíl jen zanedbatelný.“⁸⁹

Kontemplativní život se tak stává nepřetržitým objevováním Krista na nových a nečekaných místech. A tyto objevy jsou nejprospěšnější tenkrát, když je nalezen v něčem, co jsme měli sklon přehlédnout, a dokonce tím pohrdnout. Pak je probuzení čistší a jeho efekt silnější, protože on byl tak na dosah ruky a přitom byl zanedbáván.⁹⁰ A právě nalézt Krista je základní úkol mnicha. *„Koho jsem já sám přišel sem najít než tebe, ó Kriste, který máš soucit se zástupy?“⁹¹* Kontemplativní život v sobě vždy zahrnuje dva aspekty. Jeden pozitivní, tím je spojení s Bohem v lásce, a druhý negativní, což znamená oproštění se ode všeho, co není božské. Bez těchto momentů podle Mertona skutečná kontemplace neexistuje.⁹² Pro plodný kontemplativní život koneckonců není zapotřebí ani bystrého rozumu. Vůle by měla být zaměřena k dobru a posilovat se v touze po sjednocení s Bohem. Naprosto nemusí být uchvacována poryvy vášnivé lásky.⁹³

Pěkné je, že Merton zůstává pevně nohama na zemi. Nestáváme se svatými pouze tím, že bychom opustili hmotné věci. Duchovní život je pro něj životem, který je duchovní ve vší své celistvosti. Skutky těla jsou svaté kvůli duši a duše je svatá kvůli Bohu přebývajícímu a působícímu v ní. Světec se proto posvěcuje nejen postem, když se má postit, ale i jídlem, když má jíst. Neposvěcuje se jen svými modlitbami ve tmě noci, ale i spánkem, který přijímá v poslušnosti Bohu, který nás učinil tím, co jsme. Nejen jeho samota přispívá k jeho spojení

⁸⁹ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 9.

⁹⁰ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 273.

⁹¹ *Tamtéž*, str. 344.

⁹² MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 34.

⁹³ MERTON, T. *Duchovní vedení a rozjímání*, str. 43.

s Bohem, ale také jeho nadpřirozená láska k přátelům, příbuzným a těm, s nimiž žije a pracuje.⁹⁴

Mertonovu spiritualitu dozajista velmi ovlivnilo i jeho kněžství, které se projevilo velikou láskou k eucharistii a mši svaté. Právě mešní oběť je jakýmsi srdcem a středem mnišského života. Také viděl, že Boží milost, a zvláště milost kněžství, učinila lásku tou nejsnadnější věcí na světě.⁹⁵ Každou mši bere Merton jako příležitost k prosvícení atmosféry a krokem vpřed do nebe a nazírání. Zároveň si přeje aby každá mše byla obohacením a osvobozením pro jeho a pro všechny duše, které podle záměru přesvaté Matky závisejí na těchto mších, aby došly ke svatosti a kontemplaci, aby našli svobodu a radost.⁹⁶ Mše se stává nejhlubším pramenem kontemplace. *„Mimochodem právě při mši jsem v nejhlubší samotě a zároveň znamenám nejvíc pro ostatní svět. Je to opravdu jediný okamžik, ve kterém mohu ostatním lidem něco dát. A jsem jediný, kdo jim může něco dát, protože pokud jim zvláštní ovoce své mše nevěnuji, nebude jejich.“*⁹⁷ V liturgii je Kristus sám představen jako nejvyšší velekněz uprostřed svého lidu. Modlitba církve se stává modlitbou Kristovou. Je to modlitba spásy, posvěcení a vykoupení.⁹⁸

Kněžství Merton spojuje také s nejvýznamnější ctností, totiž s láskou, o níž by krom mnichů měli usilovat všichni lidé. Láska by měla každého, a především kněze, učinit nástrojem Boží Prozřetelnosti v životech druhých lidí. Bez lásky jim projevované by možná nedosáhli toho, co pro ně Bůh chce. Kněžím toto pojetí lásky přísluší primárně proto, že kněz podle Mertona nemůže být v míru sám se sebou ani s Bohem, nesnaží-li se milovat druhé láskou, která není jeho, ale která je Boží vlastní láskou.⁹⁹ *„Kněz je povolán být druhým Kristem v mnohem zvláštějším a důvěrnějším smyslu než řádový křesťan či mnich. Musí ve světě udržovat naživu svátostnou přítomnost a působení zmrtvýchvstalého Spasitele.“*¹⁰⁰

S kněžstvím souvisí v Mertonově spiritualitě i jeho vztah k církvi. Skrze církve a její svátosti dostáváme Ducha svatého. Církve sama, vedená, oživovaná a ztvárňovaná Duchem

⁹⁴ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 62.

⁹⁵ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 180.

⁹⁶ *Tamtéž*, str. 186.

⁹⁷ *Tamtéž*, str. 196.

⁹⁸ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 27.

⁹⁹ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 19.

¹⁰⁰ *Tamtéž*, str. 83.

Ježíše, utváří Krista v naší duši a dává nám Jeho život, když nám dává Jeho Ducha svatého, abychom mohli být spojeni s Ním jako ona pouty dokonalé bliženské lásky a moudrosti kontemplace.¹⁰¹

Navýsost důležité také je, aby mniši opravdu žili to, co mají. Začnou-li se zabývat činnostmi spíše materiálními a sjednocení s Bohem odsunou na druhé místo, z jejich snahy být lepšími apoštoly vzejde apoštolát mnohem méně účinný.¹⁰² Právě opuštění původních ideálů stálo mnichy jejich výsadní postavení ve středověké církvi a znamenalo úpadek, který se zastavil až v posledních dvou staletích díky několika reformám. Nemůže-li mnich v samotě setrvat před Boží tváří, začíná jeho vnitřní život ochabovat a chřadnout. Schází mu něco podstatného. „Bez věrného, hlubokého kontemplativního úsilí, bezvýhradné lásky k Bohu a nekompromisní žitně po jeho pravdě má nakonec náboženství sklon stávat se drogou.“¹⁰³ Je zde ovšem ještě jeden daleko důležitější faktor a tím je Boží vůle. Proto kupříkladu mniši, kteří zakládají nový klášter a jsou nuceni trávit spoustu času nejrůznějším dojednáváním a velkým množstvím práce, která brání mlčení a modlitbě, nabízejí tuto oběť Bohu a modlí se svojí poslušností vůči jeho vůli.¹⁰⁴

Jak jsme se již lehce dotkli v odstavci o Mertonově vztahu k eucharistii, důležitým prvkem v jeho spiritualitě je mariánská úcta, obecně mezi mnichy velice rozšířená. Pro Mertona je Panna Maria královnou kontemplativních mnichů.¹⁰⁵ Maria je „*Matka nadpřirozeného života v nás. Svatost k nám přichází na její přímlovu. Bůh chtěl, aby to nebylo jinak. (...) Čeho jsem mohl dosáhnout bez lásky k Matce Boží.*“¹⁰⁶ „*Slavná Matko Boží, jak bych Ti mohl kdy nedůvěřovat, či Tvému Bohu, před jehož trůnem jsi Ty, neodolatelná přímlovkyně? Jak bych mohl odvrátit pohled od Tvých rukou, Tvé tváře a Tvých očí? Mohl bych pohledět jinam než do tváře Tvé lásky a tam hledat pravou radu, tam poznat svou cestu ve všech dnech a ve všech okamžicích svého života?*“¹⁰⁷ Maria také bývá nazývána „řeholí mnichů“. Ona je modelem a souhrnem celé mnišské spirituality.¹⁰⁸

¹⁰¹ Tamtéž, str. 44.

¹⁰² MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 22.

¹⁰³ MERTON, T. *Kontemplativní modlitba*, str. 115.

¹⁰⁴ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 186.

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 157.

¹⁰⁶ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 184.

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 107.

¹⁰⁸ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 32.

Láska Panny Marie je pro Mertona láskou nejdokonalejší. Nikdy Boha neurazila hříchem a obdržela od něj největší milosrdenství. *„Poznala svoji vlastní nicotu uprostřed nejvyšší dokonalosti a byla nejchudší ze všech svatých, protože byla nejvíce obdarována. Její bliženská láska odpovídala dokonale její pokoře. Ona, která byla ve svých vlastních očích nejnižší, bez rozechvění viděla, že v Božích očích je nejvyšší. Byla tomu ráda, protože to byla Jeho vůle, a ne z jiného důvodu. Takto ona, která byla nejslabší, se stala nejmocnější a přemohla pýchu nejsilnějších andělů, kteří padli, protože chtěli, aby jejich moc byla jejich vlastní, jako by pocházela z nich samých a nikomu jinému už nepatřila. Ona naopak neměla žádnou svoji vlastní moc, ale obdržela to největší milosrdenství, byla nejvíce milována, byla nejvíce hodna lásky a nejvíce schopna na oplátku milovat Boha. Z moci toho, co neměla, obdržela moc nad námi všemi a my jí patříme právem Božího milosrdenství: v jehož rozdělení, svými modlitbami, je ona svrchovaná.“*¹⁰⁹

THOMAS MERTON JAKO SPISOVATEL

Je to určitý paradox. Běžný trapistický mnich žije vzdálen světu, víceméně v anonymitě a v přísném životě podle Benediktovy řehole mu absolutně nezbyvá čas na jakékoliv umělecké a kulturní vyžití. Thomas Merton byl poutivým mnichem, a přesto se i za zdmi kláštera stal slavným, a to díky desítkám svých publikací, jejichž psaní se běžně trapisté nevěnují.

Mertonovy literární počátky sahají až do období, které se svým otcem trávil na jihu Francie. Zde jako malý chlapec psal do školních sešitů dobrodružné romány, v nichž dával katolíkům úlohy největších ničemů.¹¹⁰ Publikovat začal až v době svých vysokoškolských studií. V roce 1935 začíná psát pro magazín Jester, Spectator, Ročenku a The Review.¹¹¹ Později se ovšem jeho příspěvky stávají nadbytečnými: *„Pak jsem si poznamenal báseň. Obvykle jsem ji hned poslal do nějakého časopisu. Kolik obálek jsem naházel do zelené schránky na rohu Perry*

¹⁰⁹ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 114.

¹¹⁰ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 170.

¹¹¹ MERTON, T. *Hora sedmi stupňů*, str. 123.

*Street hned na začátku Sedmé Avenue! A všechno, co jsem poslal, se mi zase vrátilo zpátky – kromě recenzí. Čím větší neúspěch, tím víc jsem byl přesvědčen, že je pro mě důležité, aby se moje věci tiskly v časopisech jako Southern Review, Partisan Review nebo New Yorkem.*¹¹² Kromě práce pro časopisy zkouší v této době psát i romány, zejména ve spolupráci se svými přáteli. Jedno takové psaní přibližuje následovně:

*„Knihy, které jsme si odnesli do chaty, jsme za celé léto sotva otevřeli, ale byly tam, po ruce, kdybychom snad potřebovali něco na čtení. Ve skutečnosti jsme je ani nemuseli mít, protože jsme si nakonec každý našel místo na psací stroj a začali jsme psát romány. Rice psal cosi s názvem Modrý kůň. Zabralo mu to asi deset dnů. Mělo to kolem stopadesáti stran, s ilustracemi. Lax napsal několik fragmentů různých románů, které nakonec sloučil do jediného pod názvem Třpytivý palác. Moje psaní se postupně rozrůstalo, až jsem posléze měl asi pět set stran. Nejdřív jsem tomu dal název Doverská úžina, pak Noc před bitvou, a nakonec Labyrint. V konečné formě to bylo kratší, z poloviny úplně přepracované. Odeslal jsem to dílo několika vydavatelům, ale k mému smutku nikdy nevyšlo – aspoň tenkrát k mému smutku, dnes si upřímně gratuluji, že ty stránky unikly tisku.*¹¹³

Jak vyplývá z výše uvedeného, jako spisovatel se Thomas Merton paradoxně prosadil až po svém vstupu do Getsemanského opatství. I když ani zde nezačala jeho „kariéra“ snadno. O své autobiografii¹¹⁴ píše: *„Pamatuji se, že když jsem byl novicem, ještě než jsem napsal tu knihu, šel sem ke zpovědi a vyznal jako pokušení, že jsem přemýšlel o napsání svého životopisu; a zpovědníkovi to přišlo velice směšné. (...) A skutečně, v určité době mi bylo řečeno několika čtenáři této knihy, že není nic moc.*¹¹⁵ Tato zkušenost napovídá, že jej v klášteře neopustila touha po psaní, nicméně alespoň zpočátku se jí chtěl zbavit. Uvědomuje si, jakým pokušením by byla literární kariéra prostého mnicha, ale na straně druhé jej k psaní povzbuzují jeho představení. *„Včera jsem navštívil otce opata. Znovu jsem ho žádal, abych mohl přestat psát poezii, a on řekl, že nechce, abych úplně přestal. Hned, jak jsem vstoupil do místnosti, přednesl jsem svůj důvod, proč se vyhýbat přílišné aktivitě a proč zůstat v samotě a kontemplovat, a on mi řekl „Ne“ na všechno. Oded’ by mi mělo být zcela jasné, že ctihodný*

¹¹² Tamtéž, str. 189.

¹¹³ Tamtéž, str. 192.

¹¹⁴ Jedná se o titul „Hora sedmi stupňů“.

¹¹⁵ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 119.

otec trvá na tom, abych psal knihy. Tak je to tedy.“¹¹⁶ Zůstávaly mu dvě hodiny denně k psaní básní, meditací a esejí o podstatě klášterního života.¹¹⁷

Nicméně se i coby spisovatel snažil nezanedbávat své stavovské povinnosti. Sám k tomu napsal následující slova: „Není nic, co by dokázalo zabránit mnichovi v modlitbě, dokonce i když píše knihu. Na tento objev jsem přišel, až když jsem úplně přijal myšlenku, že budu spisovatelem, a zjistil jsem, že tento úkol má jednu velkou výhodu: přinesl samotu. V letech 1946-47 jsem neměl na psaní pokoj pro sebe, a proto se mi nepodařilo modlit se při psaní. Místnost, kde jsem psal, jsem sdílel ještě s jiným mnichem a jeho psacím strojem - byl to kanovník pracující na nějakém spleťtém právním problému. (...) Byl také jedním z cenzorů, jejichž pokáním bylo číst stránky, které plynuly v těchto čistých dnech s takovou pravidelností z mého psacího stroje.“¹¹⁸

Merton se výrazněji prosadil vydáním svého výše zmíněného životopisu „*Hora sedmi stupňů*“. V psaní byl neobyčejně produktivní a čím dál populárnější. Když v jednu chvíli svého života požádal o přestup do přísnějšího řádu, zbystřili i jeho představení. Opat reagoval tím, že Mertonovi zakázal pět let psát. Chtěl aby Merton přerušil všechny styky s nakladateli a autory a žil jako správný trapista. Pro Mertona to byla sice bolestná rána, ale nakonec zákaz obešel tím, že psal velké množství statí, které potom později mohly shrnuty vyjít jako kniha.¹¹⁹

Velký význam má nepochybně i Mertonova již zmíněná tvorba básnická a svoji úlohu hraje i jeho korespondence. Polský básník Czeslaw Milosz vzpomíná na Mertona v tomto smyslu následovně: „Nikdo z nás nezkoušel utéct ze světa a Merton to zkusil paradoxem, když se snažil usmířit kontemplativní život mnicha s jeho účastí ve světě. Pro tento účel využil výhod korespondence, v níž hranice mezi dopisem adresovaným konkrétnímu jedinci a všeobecným adresátem je více než jedenkrát rozmazána. (...) Měl bych zde zmínit ještě jednu oblast, v níž byl Merton aktivní - jeho přátelství s básníky. Publikoval v básnickém magazínu nazvaném „*Monk's Pond*“, v němž tiskl díla méně známých autorů. Měl jsem tu čest k nim patřit. Kromě

¹¹⁶ Tamtéž, str. 34.

¹¹⁷ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 175.

¹¹⁸ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 19.

¹¹⁹ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 179.

toho Merton také pomohl polské poezii zabydlet se v Americe. Nakonec, když se podařilo zkompileovat sbírku polské poválečné poesie, kterou jsem se svými studenty přeložil, zmínil jsem se mu o ní. Ptal se po strojopise a přál si tu knihu, aby ji doporučil v Doubleday Publishing House, kde nakonec byla v roce 1965 vydána. Stejně tak i na tvorbu dalších amerických básníků měla sbírka trvalý vliv.¹²⁰ Běžný trapista měl možnosti přijímat a psát poštu značně omezeně, Merton však díky své popularitě přijímal a psal dopisy neomezeně, ač v jistých chvílích života z toho měl nemalé výčitky svědomí. Přesto však i v dopisech dokázal prodat svůj potenciál. Když se Evelyn Waugh stal redaktorem britského vydání *Hory sedmi stupňů*, začal si s autorem dopisovat. Po výměně několika dopisů doporučil Waugh mladému autorovi aby skončil s veškerým psaním a věnoval se pouze korespondenci. Merton začal své dopisy systematicky uspořádávat až v roce 1962.¹²¹ Poezii psal Merton celý život. Více se jí však věnoval až po vstupu do kláštera.¹²²

Ke konci života se pak Merton věnoval i psaní takzvaných žurnálů, z nichž nejznámější je nejspíš jeho „*Asijský žurnál*“, který napsal během svých ekumenických cest do Asie. V českém překladu zatím bohužel nevyšel.¹²³

THOMAS MERTON A MEZINÁBOŽENSKÝ DIALOG

Thomas Merton se také na svoji dobu nevídaným způsobem zasadil o mezináboženský dialog. Později si představíme jeho snahy o dialog s mnichy různých světových náboženství. Ke katolictví došel, jak jsme viděli po dlouhé a nelehké cestě plné bojů. Jelikož si svoji víru musel takto nalézt a vybojovat, snažil se možná o to víc a poctivěji tuto víru žít a nebál se jí ani vystavit pohledu zvenčí. Právě tato reflexe a otevřenost v pohledu na jiná vyznání mu otevřely cestu pro dialog s nimi a vzájemné předávání si zkušeností.

Thomas Merton celý život hledal pravdu. Právě i díky tomu se nebál oné otevřenosti a zkušenostem. Zároveň jako mnich a hluboce věřící člověk byl pevně zakotven ve své vlastní

¹²⁰ MIŁOSZ, C. *Merton*, in *Studia Mertoniana* 2, str. 46.

¹²¹ PENNINGTON, M. B. *Thomas Merton and Centering prayer*, in *Studia Mertoniana* 2, str. 49.

¹²² ZAREBIANKA, Z. *Meditative experience in the poetry of Thomas Merton*, in *Studia Mertoniana* 2, str.

151.

¹²³ Psáno v říjnu 2009 (pozn. aut.)

víře, takže se v žádném případě nejednalo o projevy nezralosti, nejistoty či nakonec synkretismu. Merton se ve svém zrání čím dál víc zajímal i o svět za zdmi svého opatství, o bolesti a problémy své doby, před kterými nezavíral oči. Ač mnich, odloučený od světa, žil pro tento svět a měl o něj starost. I to může být jedním z faktorů, který jej spojoval s mnichy a představiteli jiných náboženství.

Na Mertonův podnět se v opatství Gethsemani, do něžž jako mnich náležel, konaly ekumenické rozhovory, kterých se Merton sám účastnil. Byl pro ně zřízen samostatný domek nedaleko budov kláštera.¹²⁴ Merton se čím dál více a hlouběji začal zajímat zejména o východní náboženství, taoismus, hinduismus a buddhismus.¹²⁵ Začal se zajímat zejména o jejich způsob meditace a toužil s ním učinit zkušenost. Takovou, která by se dala použít i v rámci křesťanské modlitby, aniž by došlo k nějakému pošlapání tradice nebo plytkému a lacinému synkretismu.

Mertonovi se nakonec podařilo na představených získat svolení k cestě do Asie, kde se setkal s buddhistickými i hinduistickými mnichy, se samotným dalajlámou a několika dalšími významnými osobnostmi těchto náboženství. Kromě toho také navštívil katolické kláštery v Indonésii a Hongkongu, kde se žije křesťanská víra uprostřed jiných náboženských tradic, což dozajista mohlo být také velmi inspirující.¹²⁶

Jak se později ukázalo, tyto cesty byly tím posledním v jeho životě. Po přednášce v thajském Bangkoku tragicky zahynul po zásahu elektrickým proudem. V den své smrti Merton řekl: *„Věřím, že otevřeností k buddhismu a hinduismu a velkým asijským tradicím stojíme před velikou šancí naučit se využít lépe potenciál vlastní tradice, protože oni v ní byly přirozeně daleko pečlivější než my. Kombinace všech přirozených technik spolu s krásami a dalšími skutečnostmi, které se ukazují v Asii, a křesťanská svoboda evangelia nás mohou posunout do plné a transcendentní svobody, která je za kulturními rozdíly.“*¹²⁷

¹²⁴ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 182.

¹²⁵ *Tamtéž*, str. 186.

¹²⁶ *Tamtéž*, str. 186.

¹²⁷ HRYNIEWICZ, W. *Thomas Merton and Julian of Norwich*, in *Studia Mertoniana* 2, str. 121.

V rámci svých snah o tuto formu mezináboženského dialogu má Merton dodnes spoustu následovatelů a pokračovatelů v započaté cestě. V oblasti mezimnišského mezináboženského dialogu můžeme za pokračovatele Mertonova odkazu považovat společnost DIM-MID, která se dodnes snaží tuto formu dialogu a předávání zkušeností žít a praktikovat. Významnými osobnostmi v tomto ohledu mohou být křesťanští mniši Bernard de Soos, Bede Griffiths a další.¹²⁸ Je také vhodné podotknout, že tyto snahy byly významně usnadněny výsledky Druhého vatikánského koncilu, který církev otevřel dialogu s jinými světovými náboženstvími.

¹²⁸ Čerpáno z <http://www.mid-gbi.com/MID.htm> (24.10. 2009)

3. KAPITOLA: „MNIŠSKÝ ŽIVOT A JEHO VÝZNAM DLE THOMASE MERTONA“

MERTONOVO POJETÍ MNIŠSTVÍ

Zabýváme-li se smyslem mnišského života podle Thomase Mertona je bezesporu důležitým krokem si představit jeho osobní pojetí tohoto fenoménu života církve. Mnišský život má spoustu podob od naprosto poustevnického způsobu života, přes polopoustevnické řády, jakými jsou např. kartuziáni nebo kamaldulové, až po mnišské řády komunitního typu, které se mezi sebou ovšem také v mnohém liší. Merton se ve svých knihách nejvíc zaměřuje na život v komunitě trapistů opatství Gethsemani, jehož byl členem.

Průměrný trapistický klášter je tichý, umístěný většinou stranou všech cest někde ve Francii, obsazený komunitou několika mnichů, kteří vedou mlčenlivý energický život soustředěný zcela na Boha. Je to život modlitby a pokání, liturgie, studia a manuální práce. U mnichů se nepředpokládá působení v podobě vnějších bohoslužebných úřadů, kázání, učení a podobně. Jediná učitelská činnost jimi uskutečňovaná je omezena na hodiny teologie a filosofie dávané mladým mnichům nebo scholastikům připravujícím se na kněžství.¹²⁹ Řád dne se skládá z chórové modlitby v kostele, několika hodin fyzické práce na klášterních polích nebo uvnitř klauzury. Zbylý čas mniši věnují čtením, meditaci nebo osobní modlitbě. Předpokládá se, že celý den a veškerá činnost se stanou prodlouženou modlitbou.¹³⁰ Ideální kontemplativní život tak v sobě zahrnuje modlitbu i práci. Opravdu kontemplativní člověk si umí najít volno i uprostřed práce, takže nakonec pracuje v takovém duchu odpoutanosti a soustředění, že i jeho práce je modlitbou. Modlitba i práce se navzájem vyvažují.¹³¹ Důležitá je pro mnichy i starodávná tradice mnišského života. Člověk se nemůže stát mnichem v nejpřesnějším slova smyslu, není-li jeho duše naladěna na proměňující a život dávající účinek mnišské tradice.¹³² Mnich by měl být schopen se vždy vrátit do samoty jako na místo, které nikdy nikomu

¹²⁹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 9.

¹³⁰ *Tamtéž*, str. 10.

¹³¹ MERTON, T. *Duchovní vedení a rozjímaní*, str. 56.

¹³² MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 86.

nepopsal, nikomu jej neukázal, jako na místo, jehož ticho se stalo jakoby matkou vnitřního života, známé pouze Bohu a nikomu jinému.¹³³

Merton nepovažuje kontemplativní život za nějak zvlášť namáhavý. Podle něj stačí pouze určitá dávka velkodušnosti nutná k zápasu o svatost.¹³⁴ Sám na počátku svého monastického života bojoval s pokušením odejít do přísnějšího řádu. Proto mezi řády nakonec nečiní velká rozlišení a za podstatné v mnišském povolání považuje právě to, jedná-li se opravdu o povolání ze strany Boha. „*K čemu je, když máte nějaké jiné povolání, které je lepší samo o sobě, ale není vaše.*“¹³⁵ Ztotožňuje se tedy se slovy někdejšího generálního opata trapistů, Doma Dominiqua, o tom, že cesta vedoucí k přijetí kontemplace, je prostý život podle řehole v jeho jednoduchosti a bez povyku.¹³⁶ Tuto jednoduchost dokonce nadřazuje veškerým formám mnišské askeze. Úlohou trapisty je žít život k jeho naplnění v dokonalosti. Tajemství tohoto je naprosté sebedarování se Bohu.¹³⁷

Když mnich učiní toto odevzdání se, s tím že si je vědom toho, co to obnáší a uvědomuje si, že jej toto odevzdání v žádném případě nezbaví pochybností a zápasů moderního člověka. Nicméně věří, že má všechny prostředky k zvládnutí těchto zápasů a že dokáže dát svému životu smysl, který nebude důležitý nejen pro něj, ale pro kohokoliv ve světě. Takovýto postoj by měl vyrůstat z jeho hluboké víry.¹³⁸

Vztah mnichů ke světu není úplné zřeknutí se, jak by se mohlo zdát, ale naopak hluboký zájem o události za zdmi kolem kláštera. Samo zasvěcení se životu uvnitř kláštera přináší nespočet milosti pro ty, kteří žijí ve světě. Merton například vzpomíná na dva devatenáctileté chlapce, kteří byli popraveni na elektrickém křesle a na člověka zavřeného na doživotí ve věznici, za které se mniši v den výkonu jejich trestu modlili.¹³⁹ Mniši ztrácejí své životy za svět, za lidi, které neznají a kteří nikdy nepoznají je.¹⁴⁰ Být mnichem neznamená žít izolovaně a starat se pouze o duchovní rozvoj vlastní duše, nýbrž mít starost o spásu a štěstí všech lidí.

¹³³ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 106.

¹³⁴ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 23

¹³⁵ *Tamtéž*, str. 29.

¹³⁶ *Tamtéž*, str. 41.

¹³⁷ *Tamtéž*, str. 83.

¹³⁸ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 5.

¹³⁹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 280.

¹⁴⁰ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 258.

Vstoupit do kláštera neznamená žít na Měsíci.¹⁴¹ Mnišské povolání se nedává za zásluhy, ale jedná se především o projev mimořádné lásky Kristovy a člověk, který zůstane tomuto svému povolání věrný, nejenže zachrání svou duši, ale i nesččetně duší jiných.¹⁴² Podle této teorie získají mniši, skrytí v anonymitě svého chóru, pro svoji zemi to, co nikdy nemůže získat žádná armáda, kongres ani prezident, totiž milost, ochranu a přátelství Boží.¹⁴³ „*Mnich si musí uvědomit, že jeho modlitby a požehnání, které vychází z existence kláštera, svět posvěcuje a přivádí jej blíž k Bohu.*“¹⁴⁴

Žádný trapistický klášter toho nemůže mnoho vykonat v materiální oblasti. Proto se jeho hlavní dílo nachází v oblasti duchovní. Jsou to právě Bohu zasvěcení mužové uvnitř klášterů, kteří se modlí za svět a za všechny, kteří nevědí, jak se modlit. Existuje-li podle Mertona ještě alespoň trochu štěstí a duchovní radosti, jež zmírňují zoufalství naší doby, a dokáží-li lidé v chaosu současného světa objevit přeci jen nějaký konečný smysl, pak je to zásluhou Boží milosti, která byla získána něčí modlitbou. A kdo jiný by se za tyto hodnoty měl modlit, když ne právě mniši.¹⁴⁵ Mnich se noří hluboko do srdce světa, jehož částí stále je, aby pozorněji naslouchal nejnaléhavějším a přehlíženým hlasům jeho nejhlubšího nitra. Mnich prožívá na vlastním těle temnoty světa a proměňuje je v naději.¹⁴⁶ Při popisu života prvních cisterciáků Merton uvádí, že jejich modlitby poznamenaly duchovní dějiny doby, v níž žili tichým, nenápadným způsobem, který lze jen těžko hmatatelně poznat či vyčíst, přesto je jejich úloha neocenitelná.¹⁴⁷

Kontemplativní život sám o sobě však znamená pro Mertona daleko víc. Jeho podstatou je sama kontemplace, jinými slovy dosažení Boha skrze poznání a lásku. Mniši sami nežijí jen z nadějí na budoucí štěstí, ani se úzkostlivě neujišťují, zda má někdo nějaký užitek z jejich oběti. Kontemplace představuje zároveň dokonalou lásku k Bohu a dokonalé křesťanské milosrdenství.¹⁴⁸ „*Mnišské povolání je specifickým asketickým charismatem, nikoliv jakousi*

¹⁴¹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 298..

¹⁴² MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 63.

¹⁴³ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 259.

¹⁴⁴ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 167.

¹⁴⁵ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 11.

¹⁴⁶ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 181.

¹⁴⁷ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 37

¹⁴⁸ *Tamtéž*, str. 11.

*speciální práci uvnitř církve či pro církev.*¹⁴⁹ Tím, co nejopravdověji dělá mnicha mnichem, je jeho neodvolatelný rozchod se světem a vším v něm, aby hledal Boha v samotě.¹⁵⁰ Síla a zdraví monastické rodiny se tedy neprojevuje svojí prosperitou, počtem členů či velikostí budov, nýbrž vnitřní jednotou, pevností a soudržností.¹⁵¹ Mnich má být člověkem vzorným, ale zároveň přirozeným, bez masky a iluze, otevřeným pro Boha a pro jiné lidi, bez falešných jistot. „*Kontemplativní člověk není anděl nedotčený lidskými boji a vášněmi, nýbrž člověk, který usiluje o plný křesťanský život.*“¹⁵² Zároveň je důležité si uvědomit, že ohniskem mnišského života je Kristus. On je jeho pramenem i koncem. On je pro mnicha cestou stejně jako jejím vyústěním. Mnišské řehole, asketické praktiky i modlitba musí být vždy integrovány do této vyšší skutečnosti.¹⁵³

Klášter je školou, v níž se učí, jak být šťastným. Mniši ze světa odcházejí právě proto, aby byli šťastní, našli svobodu a zbavili se břemen světských ambicí. Po této svobodě touží proto, že je vede ke spojení s Bohem v kontemplaci.¹⁵⁴ A té se učí právě životem v klášteře. To, co se zde učí, je láska. Mnich zde uzdravuje svoji přirozenost zkaženou hříchem, ale stvořenou k Boží podobě. Smysl celého kontemplativního života tak spočívá v poznání toho, kdo jsme my a kdo je Bůh. K tomu slouží celá řada drobných pravidel, předpisů, postů, úkonů pokání, pokořování a usilování. Cílem je pochopení Boží nekonečné dobroty a lásky.¹⁵⁵ Nejlepším klášteřem ovšem nemusí být ten s nejpřísnější řeholí, nejčastějším postem, nejuzavřenější klauzurou či nejdelšími modlitbami. Řeholní společenství bychom měli hodnotit podle cílů, k nimž směřuje, a podle prostředků, jimiž je chce dosáhnout. To znamená, že nejlepším řádem je takový, který nejlépe zachovává to, pro co byl ustanoven.¹⁵⁶

„Mnich nikdy nesmí hledat moudrost mimo své povolání. Činí-li to, moudrost nikdy nenajde, neboť pro něho se skrývá v jeho povolání. Moudrost je život mnicha v klášteře. Prožíváním svého života nachází mnich Boha, ne však když k němu přidává sám něco, co do něj Bůh nevložil. Vždyť Bůh sám je moudrost žijící v nás, jež se nám zjevuje. Život se nám zjevuje

¹⁴⁹ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 165.

¹⁵⁰ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 84.

¹⁵¹ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 124.

¹⁵² FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 180.

¹⁵³ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 12.

¹⁵⁴ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 207.

¹⁵⁵ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 296.

¹⁵⁶ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 20.

*pouze potud, pokud jej žijeme. Mnišský život je naplněn Božím milosrdenstvím. Vše, co mnich koná, je vůle Boží a přikazuje se to k Boží slávě. Vykonáváním Boží vůle přijímáme Boží milosrdenství, poněvadž pouze dar milosrdenství nám umožňuje konat Jeho vůli s čistým nadpřirozeným úmyslem.*¹⁵⁷ Mnich by měl rozumět motivům, které jej přivedly do kláštera a čas od času by si je měl připomínat v rámci svého růstu v povolání, kterého se mu dostalo. Obranné a apologetické argumentování není v souladu s mnišským životem. Mnich není mnichem pokud se zoufale snaží za každou cenu obhájit před světem své povolání. Daleko spíš by měl sám, takový jaký je, žít život jaký má a nehledat v něm nic příliš zvláštního.¹⁵⁸

Mnišský život není sám o sobě nijak zvláštní či dramatický. Jedná se o prostý, jednoduchý život v duchu evangelia poskládaný z všedních pravidelných událostí doplněných některými slavnostními, které v mnichově všedním bytí představují velké události: jeho skládání slibů, povzbuzení do řádu, týdenní střídání v kněžské službě, práce v klášteře, posty a slavnosti, roční doby, změny v tvářnosti klášterní komunity, prostý běh času... Není toho o mnoho více, co může mnich napsat o svém vnějším životě. Obyčejně nikdo ani nepomyslí, že by vůbec stálo zato o něm psát. Mnohem důležitější jsou události, které se uskutečňují v hloubce mnichovy duše. Ty obyčejně drží krok s vnějšími událostmi toho či onoho druhu. Jdou ruku v ruce s velkými svátostnými událostmi v životě, ale zároveň se vyvíjejí svobodně, takže mohou, ale nemusí, klidně splývat s tichým proudem svátků a ročních cyklů.¹⁵⁹ Celý život mnicha tak spočívá ve snaze zbavit se sobectví a vnitřního neklidu a otevřít se Duchu svatému. Nechat se proměnit Bohem, aniž by sám plně chápal, co se v něm děje.¹⁶⁰ Mnich byl zasazen v zahradě Páně a smyslem jeho existence je dosažení světla pravdy, vod milostí a upevnění svých kořenů v Hospodinu.¹⁶¹ Tímto smyslem, má-li se vyjádřit jedním slovem, je zkrátka sám Bůh.¹⁶² „Mnišský život hoří neviditelným Bohem jako lampa před svatostánkem. Knot lampy je víra, plamen bliženská láska a olej, kterým je plamen živen, je sebeobětování.“¹⁶³

Při zkoumání dalšího rysy, který Merton mnišství přisuzuje, zamrazí v zádech.

¹⁵⁷ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 54.

¹⁵⁸ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 4.

¹⁵⁹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 14.

¹⁶⁰ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 25.

¹⁶¹ *Tamtéž*, str. 210.

¹⁶² *Tamtéž*, str. 251.

¹⁶³ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 85.

„Řeholní řád je tělo, či spíše ucelený organismus, který náleží k mystickému Tělu Kristovu. Je to církev v menším měřítku. Život řádu napodobuje život celého mystického Těla a funguje podle stejných zákonitostí. I o řádu platí to, co o stromu plném mízy a síly k životu, že totiž pokud je odříznuta jedna větev, vyrazí na jejím místě jiná. A Prozřetelnost určila, že tento bujný, rozvíjející se výhonek ve vyprahlém pohoří Wasatch nahradí ratolest, která byla od kmene brutálně odřata v jiné části světa.“¹⁶⁴

Následuje barvitý popis toho, jak vzácně se v jeden den setkalo založení nové fundace trapistů v Utahu spolu s krvavým koncem kláštera Panny Marie Utěšitelky v Číně. To, co komunisté zničili v Číně vzácně přineslo plody na opačném konci světa. Pro Mertona se zde jedná o největší chloubu mnichů. Být zmenšen nespravedlivou a tupou světskou mocí znamená Boží triumf nad ďáblem skrze mnišskou bezvýznamnost.¹⁶⁵ Ačkoliv tedy jednotlivé kláštery Trapistů spolu nejsou v přílišném a častém kontaktu, takovéto „mystické“ spojení a příbuznost jsou skutečností. Dnes již není tajemstvím, že francouzské opatství Sept-Fons má v Číně tajný dceřinný klášter a o povolání z této veliké země není nouze.

MNIŠSKÉ IDEÁLY A JEJICH VÝZNAM

V této části si postupně představíme některé určující prvky mnišského života, které jej činí tolik specifickým od života „ve světě“. Zároveň si všimneme i náhledů na tyto monastické ideály, které nám ve svých spisech předkládá Thomas Merton. Ačkoliv se nejedná o úplný výčet ideálů charakterizujících mnišský způsob života, dotkneme se alespoň těch, které jsou součástí mnišských slibů a některých dalších. Nebude bez zajímavosti všimnout si, jak se tyto ideály navzájem prolínají a tvoří tak mezi sebou harmonickou součást života uvnitř kláštera.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že se jedná o víceméně idealizovaný popis, Merton si byl vždy vědom propastného rozdílu mezi ideálem těchto pilířů mnišského života a nedokonalostí s jakou jsou mezi mnichy dodržovány, což jej nevedlo ke skepsi, ale naopak k větší pokoře a odevzdanosti Božimu milosrdenství. Celý smysl mnišského povolání je shrnut do

¹⁶⁴ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 193.

¹⁶⁵ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 82.

mnišských slibů, kterými se mniši zasvěcují Bohu. Tyto sliby je zbavují nejistot, starostí a iluzí trápící lidi ve světě. Jejich naplnění v sobě obsahuje beze sporu boje a těžkosti. Odměnou je život krásně skrytý v Kristu.¹⁶⁶

Tyto ideály mnicha také určitým způsobem spojují se světem, jehož se zřekl. Odevzdání se životu podle řehole, tedy právě našim níže uvedeným ideálům, je pro Mertona opravdovým životem, v němž člověk žijící v klášteře vyzraje a pokročí víc, než by si kdokoliv mohl pomyslet.¹⁶⁷ Zatímco svět o něj ztratil zájem, mnich za něj každodenně přináší oběti a posvěcuje jej svojí modlitbou, prací a askezí. Cílem, ke kterému tyto ideály vedou, je vlitá kontemplace.¹⁶⁸ Mnich je ovšem podle Mertona důležitý spíš tím, co je, než tím, co dělá. „Být“ má vždy přednost před „dělat“ a „mít“.¹⁶⁹ Pojdme si tak mnišské ideály trochu více přiblížit a pokusme se najít jejich smysl tak, jak jej vidí trapistický mnich 1. poloviny minulého století.

Čistota

Čistota, neboli sexuální abstinence, coby prostředek pro duchovní život se v křesťanství praktikuje už od úplných počátků, přičemž kořeny se dají nalézt již v židovské tradici. První jasné pobídky k bezmanželství však nalzáme až v Novém Zákoně. Evangelista Matouš zaznamenává Ježíšovu řeč o tom, že „*Někteří nežijí v manželství, protože se ho zřekli pro království nebeské.*“ (Mt 19, 12c). Svatý Pavel se tomuto tématu věnuje ve svém prvním listě Korint'ánům, kde píše následující: „*Svobodný se stará o věci Páně, jak by se líbil Bohu, ale ženatý se stará o světské věci, jak by se zalíbil ženě, a je rozpolcen. Žena bez manžela nebo svobodná dívka se stará o věci Páně, aby byla svatá tělem i duchem. Provdaná se stará o světské věci, jak by se zalíbila muži.*“ (1. Kor 7, 32b-34)

V řeholním životě patří čistota mezi tři základní sliby, které řeholník skládá na začátku svého života v klášteře. Mniši slib čistoty (a dokonce ani chudoby) v pravém slova smyslu neznají, neboť jsou implicitně obsaženy ve slibu *změny mravů*. Merton ve slibu čistoty nevidí

¹⁶⁶ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 15.

¹⁶⁷ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 219.

¹⁶⁸ *Tamtéž*, str. 226.

¹⁶⁹ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 15.

pouze odmítnutí sexuálního života, ale vidí v ní i dar. Čistá mysl podle něj odmítá vzdát se vášni a zároveň pěstuje vnitřní a plodnou čistotu, svobodu ducha, který se nabízí Bohu ve vyšší a duchovnějši lásce, v níž jsou sublimovány nižší instinkty.¹⁷⁰

Čistota by měla být plodnou a kreativní k lásce. Měla by mnichovy duchovní činnosti osvobodit k modlitbě. Láska k Bohu není bez vášně. Ta je povznesena na úplně jinou úroveň. Merton hovoří o ohni lásky, který v mystické modlitbě hoří, avšak nejedná se o rudý plamen tělesné touhy, nýbrž o bílý plamen Ducha Božího.¹⁷¹

Sám ovšem připouští že se nejedná o nikterak jednoduchý závazek a jeho splnění stojí mnicha spoustu úsilí a bolesti. Touha po sexuální rozkoši vyžaduje občas usilovný odpor.¹⁷² V žádné z jeho knih nenalezneme nikterak košaté popisy duchovních radostí spojených s celibátem, sám se takovýmto popisům víceméně vysmívá. Ve svých zápiscích z doby krátce po složení slavných slibů dokonce v tomto smyslu píše, že zasvěcený život podle mnichů jeho kláštera není romantika, ale rutina.¹⁷³

V každém případě je třeba vidět, že čistota není cílem mnišského života, ale jedná se jen o jeden z prostředků k dosažení vyššího cíle, konkrétně kontemplativní modlitby a důvěrného spojení s Bohem.

Chudoba

Chudobou se v monastické tradici rozumí zřeknutí se soukromého majetku. Za výchozí bod k tomuto kameni mnišského povolání je bezesporu opět evangelium. Ježíš v horském kázání radí neukládat si poklady na zemi, kde je ničí mol a rez, nýbrž ukládat si je v nebi, protože „*kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce*“ (Mt 6, 19-21). O kus dál dokládá, že nelze sloužit Bohu i majetku (Mt 6, 24c) a že hledat máme především Boží království a spravedlnost (Mt 6, 33). Bohatému muži v Lukášově evangeliu doporučuje prodat všechno, co má, rozdat chudým a poté jej následovat (Lk 10, 21; 18, 22). Na těchto a jistě i dalších příkladech můžeme

¹⁷⁰ *Tamtéž*, str.40.

¹⁷¹ *Tamtéž*, str. 40.

¹⁷² *Tamtéž*, str. 39.

¹⁷³ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 73.

pozorovat, že chudoba hrála důležitou roli již v Novém Zákoně a zcela logicky tak patří mezi pilíře života mnichů.

Její smyslem podle Mertona je oddělení mnicha od materiálních statků, neboť vlastnický instinkt je v lidské přirozenosti hluboce zakořeněn spolu s jakýmsi až prorockým významem, který by měl poukazovat k tomu, že všechno patří Bohu a člověk má právo být vlastníkem pouze za předpokladu, kdy je zároveň správcem vlastnictví Božího a nástrojem Boží prozřetelnosti a sdílí se s ostatními o to, co sám nepotřebuje.¹⁷⁴ V situaci chudoby se mniši dokonale ztotožňují s Kristem narozeným v chudobě ve chlévě.¹⁷⁵ Chudoba znamená potřebu. Skládat slib chudoby a mít vždycky všechno, nepocítit nikdy potřebu něčeho, co by člověk nedostal, znamená dělat si blázny z živého Boha.¹⁷⁶

Merton nepřehlíží ani další aspekty chudoby. Například sounáležitost mnichů s chudými v okolí kláštera. Chudoba je také úzce spjata s dalším klíčovým pojmem mnišství, totiž s prací. Kromě toho, že mnich se dobrovolně vzdává jistého pohodlí, příjemností a výhod, je nucen si na své živobytí vydělat práci vlastních rukou.¹⁷⁷ Pro mnichy je nezbytné pracovat na polích za jakéhokoli počasí, neboť tam se formuje jejich kontemplace. Tam se vštěpuje ctnost a mniši se tak stávají pevnými. „*Pak jsou pravými mnichy, jestliže žijí z práce svých rukou, jako žili naši Otcové a apoštolové.*“ (Řehole sv. Benedikta)¹⁷⁸ Nepřehlédnutelný není ani spirituální aspekt chudoby, neboť chudobou se mnich stává úplně závislým na Bohu. Stává se chudým a o chudé se stará Bůh. Tento stav by měl mnich přijmout z lásky k Bohu a chudým.¹⁷⁹ „Chudoba je dar, v němž si opravdu libuje jen málo nábožných lidí. Chtějí, aby je jejich náboženství učinilo aspoň duchovně bohaté a zříkají se všech věcí na tomto světě, chtějí vztáhnout ruce nejen po životě věčném, ale po „stonásobném“, slíbeném nám ještě dříve, než zemřeme.“¹⁸⁰

Podobně jako tomu bylo u čistoty a jak tomu je u všech mnišských ideálů, je i chudoba pouze prostředkem pro mnichův hluboký a mystický vztah s Bohem. Právě chudoba by

¹⁷⁴ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 38.

¹⁷⁵ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 184.

¹⁷⁶ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 56.

¹⁷⁷ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 38.

¹⁷⁸ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 308.

¹⁷⁹ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 38.

¹⁸⁰ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 51.

mnichy, jak jsme viděli, měla více spodobovat s Kristem a činit je solidárními s ostatními chudými, což se navenek projevuje věnováním přebytků a vyšších výnosů klášterů právě potřebným v jejich okolí.

Poslušnost

Ani v poslušnosti bychom neměli opomenout biblické kořeny tohoto slibu. Poslušností se rozumí vzdání se vlastní vůle. V tomto významu Ježíš pronáší svou řeč o tom, že jeho bratrem, sestrou i matkou je ten, kdo činí vůli jeho Otce v nebesích (Mt 12, 50), podobně u Jana nazývá svými přáteli ty, kteří činí, co jim přikazuje (Jan 15, 14), a sám jde příkladem, když říká: „*Neboť jsem sestoupil z nebe, ne abych činil vůli svou, ale abych činil vůli toho, který mě poslal.*“ (Jan 5, 30). Avšak nejvyšším evangelním svědectvím poslušnosti, na kterém v zásadě vyrůstá celá mnišská tradice, je dovršení Kristovy poslušnosti v jeho oběti na kříži, neboť právě tam se jednalo o oběť poslušnosti (Flp 2, 7b). V Řeholi sv. Benedikta má tento aspekt poslušnosti Bohu přímou paralelu s poslušností představeným, kdy právě poslušnost představenému je víceméně synonymem poslušnosti samotnému Bohu.¹⁸¹

Pro Mertona je právě poslušnost největším z monastických slibů, neboť v ní se mnich zřiká nejvnitřnější svatyně svého ducha, jinému zde odevzdáváme to, co je v nás nejvíce osobní a neporušitelné, totiž právo žít vlastním životem, uplatňovat svobodu ducha a vůle jak chceme.¹⁸² Je však třeba vidět důležitý fakt, že poslušností se mnich nevzdává své vůle ve prospěch představeného, nýbrž ve prospěch Boží.¹⁸³

Důležitým aspektem, na který Merton v duchu Benediktovy řehole poukazuje, je vnitřní stránka poslušnosti. Ta spočívá v tom, že mnich by sám měl chtít to, co chce jeho představený. Skutečná poslušnost tak podle něj nemůže záležet v nechtěném vnějším plnění rozkazu s vnitřním odporem k němu v mnichově srdci. Merton připouští maximálně nesouhlas spekulativní, v žádném případě však nesouhlas praktický. Zde výjimku tvoří pouze překročení mezí autority představeného.¹⁸⁴

¹⁸¹ RB, str. 79.

¹⁸² MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 40.

¹⁸³ *Tamtéž*, str. 41.

¹⁸⁴ *Tamtéž*, str. 42.

Nicméně slibem poslušnosti mnich v žádném případě neztrácí svoji svobodu, pro niž a v níž jej Bůh stvořil. Mnich složením tohoto slibu nepřestává být pánem svého osudu. V poslušnosti se nezříká svobody volby, nýbrž uplatňuje svou svobodu volbou poslušnosti. Volbou poslušnosti se mnich zavazuje k přijetí zodpovědnosti, jasně určené odřeknutím se soukromých a omezených zájmů ve prospěch komunity.¹⁸⁵

Nezanedbatelné zde opět není hledisko spirituální. Jako by motorem veškeré naší činnosti měla být láska, tak i zde by poslušnost měla vyrůstat z lásky a to z lásky ke Kristu, v jeho následování, sjednocení se s jeho útrapami a smrtí, aby bylo možné se potom spolu s ním podílet na díle obnovy všeho v Duchu svatém.¹⁸⁶ A pochopitelně by poslušnost měla růst i z lásky ke komunitě, do níž mnich patří. Poslušnost také lépe slouží kontemplaci. Merton to dokazuje tvrzením, v němž paradoxně říká, že není důležité žít pro kontemplaci, ale pro Boha, což vysvětluje tím, že je-li poslušnost oslabována podmínkami, stává se mysl neschopnou kontempace. Hodně sil totiž ztratí zbytečnou vnitřní aktivitou, v níž volí mezi vlastním zájmem a vůlí představeného a posuzuje všechny příkazy, které dostává.¹⁸⁷

Stabilita

Slib stability je určité specifikum mnišských řádů, který je odlišuje od ostatních společenství zasvěceného života, které tento slib neskládají a jejichž členové mohou být posíláni a přemísťováni během svého řeholního života do různých domů svých řádů a nikde nemají jistotu trvalého domova. Stabilitu svým klášterům svatý Benedikt do řehole napsal kvůli své zkušenosti s mnichy, tzv. gyrovagy, kteří: *„tráví celý svůj přecházením z jednoho kraje do druhého, kde se po tři – čtyři dny nechávají hostit po kláštorech. Věční tuláci, nikde ustáleni, otroci svých sklonů a hrdla, ve všem daleko horší než sarabaité.“*¹⁸⁸

Cílem stability by nemělo být pouze vzdání se možnosti cestovat a stěhovat se, nýbrž mělo by se jednat o prostředek vedoucí k pokoji, kterému změny prostředí nemusí vždy úplně

¹⁸⁵ Tamtéž, str.42.

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 43.

¹⁸⁷ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 33.

¹⁸⁸ RB, str. 61.

vyhovovat. Stabilita má mít podle Mertona vertikální rozměr, totiž má mnichovi připomínat, že k tomu, aby našel Boha, nemusí putovat zemí křížem krážem. Jeho cesty už nemají být prostorové, nýbrž duchovní, a jeho výstup k Bohu je ve skutečnosti sestupem do hlubin jeho vlastní pokory.¹⁸⁹ Stabilita pochopitelně není absolutní. Neznamená, že by mnich nemohl být pod poslušností poslán z jedné komunity do druhé, ani neznamená, že by z vážných důvodů nemohl cestovat. Slib stability by měl zaručit, aby se tak nedělo z rozmaru.¹⁹⁰

Sám mnich by měl především svým životem spočívat v Bohu a být k místu a prostoru indiferentní. Z toho důvodu jej slib stability nepřipoutává ani tak k jeho klášteru jako takovému, ale daleko víc ke komunitě, do níž jej Bůh povolal. Proto je v případě exilu svým slibem zavázán připojit se ke své komunitě kdykoliv, jakmile se naskytne příležitost se spojit a vytvořit nové a trvalé sídlo. Avšak láska k duchovní monastické komunitě nijak nevyklučuje lásku k vlastnímu klášteru a jeho okolí.¹⁹¹ Složením tohoto slibu si tak mnich více uvědomuje, že jej Bůh povolal pro svůj plán právě do jeho konkrétní řeholní rodiny a do žádné jiné a že právě s těmito svými bratřími bude sdílet celý svůj následující život se všemi radostmi, bolestmi, boji i úspěchy.¹⁹²

Složením slibu stálosti mnich navíc přijímá nedokonalosti svoje i celé komunity a vzdává se práva nalézt „dokonalý“ klášter. To má samozřejmě jistý spirituální dopad, neboť se jedná o vědomí, že pro život zasvěcený modlitbě, práci, chudobě, samotě, tichu, studiu Božích věcí a lásce není v posledku tolik důležité, kde a s kým žijeme. Stálost tak podtrhuje jednoduchost a prostotu mnišského života a stává se tak dalším z prostředků k prostší a klidnější modlitbě.¹⁹³

Stručně řečeno, stabilitou se mnich daleko hlubším poutem sjednotí se svojí komunitou a navíc je mu prostředkem k dokonalejšímu růstu v kontemplaci. Thomas Merton hodnotí Gethsemani jako místo, kam ho postavil Bůh, a kde může hodinu po hodině trávit každý den zaměstnáním, které je na hranici modlitby. Dokládá to míněním, že kdyby šel kamkoliv

¹⁸⁹ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 44.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, str. 44.

¹⁹¹ *Tamtéž*, str. 45.

¹⁹² *Tamtéž*, str. 45.

¹⁹³ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 16.

jinam, jistě by na tom byl mnohem hůř než zde.¹⁹⁴ Důležitost stability také Mertonovi připomněli jeho respondenti, když vzpomíná: „*Napsal jsem v Hoře sedmi stupňů, co mi řekl otec Odo při zpovědi, když jsem byl postulatem, konkrétně to, že mnoho duší je závislých na tom, zda zůstanu zde. Několik lidí mi od té doby, co kniha vyšla, napsalo: Otec Odo měl pravdu.*“¹⁹⁵

MLČENÍ

Mlčení už není jedním ze slibů mnišského života, ale jedná se o neodmyslitelný prvek tohoto fenoménu. Sám Kristus v evangeliu radí: „*učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorného srdce.*“ (Mt 11, 29b), žalmista zase volá k Hospodinu: „*Hospodine, postav stráž k mým ústům, přede dveře mých rtů hlídku*“ (Ž 141, 3). Svatý Benedikt ve své řeholi, v kapitole o mlčenlivosti ještě cituje knihu Přísloví, kde se praví, že „*mnohomluvnost nezůstává bez přestoupení, kdežto kdo krotí své rty, je prozíravý.*“ (Př 10, 19).

Pro Mertona je mlčení veskrze pronikající věcí, jež se vsákla do každého člověka, který v klášteře žije. Ukazuje tím na aspekt tichosti, v jaké trapistické kláštery žijí nebo by měly žít. Mniši tam mluví jen se svými představenými a duchovními vůdci, ovšem pouze v nezbytně nutných případech.¹⁹⁶ Tím získávají cenný prostor právě pro to nejpodstatnější, tedy pro modlitbu a setkání s Bohem, ve kterém nebudou rušení zbytečnou řečí vlastní ani svých bratří. Jediným vážným důvodem pro mluvení je podle něj vyznat naši víru v Boha a vyhlášovat jeho slávu. Hodnotu mlčení Merton zvýrazňuje především ve vztahu k mnichům – kněžím, kteří ve skutečnosti žijí v mlčení kvůli své mši. Mešní kánon by se tak měl vynořit z onoho mlčení s nekonečnou mocí a významem. Mše je srdcem života v klášteře, centrem a nejpodstatnější událostí každého dne, tedy zároveň tím nejdůležitějším, co musejí mniši říkat. Modlitba hodinek je přípravou na toto vyslovení. Když kněz mluví k lidem, mluví zároveň k Bohu. Sjednocuje lidi a Boha v několika prostých větách, které jsou slovy Božími. Přesněji řečeno, přivádí lidstvo tváří v tvář Bohu ve slozech proměňování.¹⁹⁷

¹⁹⁴ Tamtéž, str. 25.

¹⁹⁵ Tamtéž, str. 162.

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 10.

¹⁹⁷ Tamtéž, str. 256.

Mlčení není cílem samo o sobě. Je silou našeho vnitřního života. Mlčení také vstupuje do samého jádra našeho mravního bytí a zároveň tajemně vstupuje do složení všech ctností a mlčení je chrání před pokažením.¹⁹⁸ Mělo by vést mnichy k jasnému uvědomění, kdy mluvit a kdy zachovat mlčení. Je důležité mluvit sedmkrát denně při chválení Boha v chórové modlitbě. Je nade vše důležité vyznávat ho před lidmi při mši. Ale je strašně důležité zachovávat mlčení po celý zbytek dne. Dokonce i kázání slova Božího dle Mertona v sobě zahrnuje ticho. Jestliže se kázání nenarodí z mlčení, je podle něj jen mařením času. Vtipně také podotýká, že spoustu prohlášení uděláme jen proto, že si myslíme, že ostatní lidé je od nás očekávají. Boží ticho by nás mělo naučit, kdy mluvit a kdy ne. Ale my nemůžeme snést představu toho ticha ze strachu, že nás to bude stát důvěru a úctu lidí.¹⁹⁹

Merton nepřehlíží ani ostatní, praktické aspekty mlčení. Vnější ticho, jehož je mlčení nezbytným prostředkem a jež je naopak samo nezbytným prostředkem k opravdovému, hlubokému mlčení, je podle Mertonových vlastních slov mimořádnou nezbytností v našem světě, v němž je tolik hluku a prázdných řečí. Jako náhrada a protest proti „hříchu“ hluku. To ovšem neznamená, že by mlčení bylo nějak samospasitelné, nebo naopak hluk sám o sobě hříšný. „*Ticho není ctností. Hluk není hříchem. Pravda. Ale vřava a zmatek a neustálý hluk moderní společnosti jsou výrazem atmosféry jejich největších hříchů - její bezbožnosti, jejího zoufalství. Svět propagandy, nekonečných sporů, spílání, kritizování, nebo prostě tlachání, je světem, který nemá nic, pro co by stálo za to žít. Reklamy – rádio, televize, atd. Katolíci, kteří se spojí s tímto druhem hluku, kteří vstoupí do Babylonu jazyků, se stanou do určité míry vyhnanci z města Božího. (Mše bude hlučná a zmatená. Každá modlitba se stane vnějším i vnitřním hlukem - bezduché a spěšné opakování růžence...)*“²⁰⁰ Merton doplňuje: „*Můj život je naslouchání, On hovoří. Moje spása je naslouchat a odpovídat. Proto musí být můj život mlčenlivý. Proto mé mlčení je má spása. (...) Vnitřní mlčení je nemožné bez milosrdenství a bez pokory.*“²⁰¹ Požehnáním svého mlčení mnich posvěcuje svět a přivádí jej blíže Bohu.²⁰²

¹⁹⁸ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 138.

¹⁹⁹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 257.

²⁰⁰ *Tamtéž*, str. 298.

²⁰¹ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 68.

²⁰² FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 182.

Mlčení jako takové by bylo prázdné. Mnich si jej musí zvnitřnit, ztotožnit se s ním. Až toto vnitřní ticho získá, může se už modlit všude. Proto by kláštery měly být tichými, aby v prostředí ticha vnějšího mohlo v srdcích mnichů růst ono ticho vnitřní, vedoucí je ke kontemplaci a lásce. Hluk a zmatek modlitbu obvykle nepodporují, a proto jsou mlčení a samota v monastickém životě naprosto základní. Za cíl tedy mají chránit atmosféru, v níž by se životem modlitby mohlo žít bez těžkostí a jaksi instinktivně.²⁰³ Trapisté se v tomto ohledu drží zásady: „Můj život je poslouchat, jeho život je mluvit“.²⁰⁴ Modlitba, četba, meditace a kontemplace naplňují mnišské mlčení a samotu Boží přítomností. Zde se tak mniši učí pravé ceně mlčení, začínají zakoušet prázdnotu a malichernost oněch forem rozptýlení a neužitečné komunikace, které ničím nepřispívají k vážnosti a prostotě života modlitby.²⁰⁵ Mlčení pak patří k podstatě světců. V mlčení a naději se vytváří síla světců.²⁰⁶ Dodejme že člověk nemůže porozumět skutečné hodnotě mlčení, dokud nezískal vážnost k hodnotě jazyka, neboť skutečnost, kterou je možno vyjádřit řečí, se najde tváří v tvář a bezprostředně v mlčení. Tuto skutečnost samu v sobě však bychom nikdy nenašli, totiž v jejím vlastním mlčení, kdyby nás k ní dříve nezavedla řeč.²⁰⁷

Pokora

Pokora hraje v tradici benediktinského mnišství neobyčejně závažnou úlohu. Mniši se učí žít podle Krista, který je „*tichý a pokorného srdce*.“ (Mt 11, 29b). Jistě ne nadarmo je zajisté kapitola věnovaná pokoře nejdelší v Benediktově řeholi a největší cisterciák dějin, svatý Bernard z Clairvaux, jí věnoval celou knihu.²⁰⁸ Pokora by měla být nejen základním stavebním kamenem života mnichů, ale měla by světu vonět z každého pokřtěného.

Pokora je ctností navýsost univerzální a měla by stát v základu všech zde představených mnišských ideálů. Ve výše citovaném výroku u slibu mnišské stability Thomas Merton uvádí: „*Cesty mnicha už nejsou prostorové, nýbrž duchovní, a jeho výstup k Bohu je ve skutečnosti*

²⁰³ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 37.

²⁰⁴ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 174.

²⁰⁵ MERTON, T. *Kontemplativní modlitba*, str. 22.

²⁰⁶ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 80

²⁰⁷ *Tamtéž*, str. 112.

²⁰⁸ Jedná se o soubor jeho kázání s názvem „*O stupních pokory a pýchy*“

*sestupem do hloubek jeho vlastní pokory.*²⁰⁹ Pokora se tak stává studnou, z níž mniši čerpají potravu pro svůj růst k Bohu. Určitým rysem pokory v mnišském životě může bezesporu být přijetí komunity a jednoduchosti života za klášterní zdí bez povyku a nároku na jedinečnost. „*Pokora nachází všechn svůj mír v naději, že Kristus musí znovu přijít, aby vyzdvihl a proměnil obyčejné věci a naplnil je svou slávou.*“²¹⁰ Merton přiznává, že lepším mnichem jej nečinilo složení věčných slibů ani přemýšlení o mnišských ideálech, nýbrž jejich každodenní žití, ačkoliv obojí má bezesporu v mnichově životě svůj velký význam.²¹¹

Být pokorným v sobě nese i nejvyšší možnou míru disponibility pro Boží působení, zvláště když Bůh dosahuje velkých věcí nejslabšími a nejnepravděpodobnějšími prostředky.²¹² Takovéto vyjádření krásně koresponduje se sedmým stupněm pokory v Benediktově řeholi, kde je mnich vyzván k prohlášení sebe samotného za posledního a nejubožejšího ze všech nejen ústy, ale má být o tomto přesvědčen i v hloubi srdce.²¹³ Nesmí se jednat o nějakou přehnanou skrupulozitu, ale spíš o pravdivý obraz sebe samého ve „světle“ vlastních hříchů. Pokora v takovémto pojetí znamená pro mnicha odevzdat se lásce Boží, duchovně „mýt nohy“ všem lidem ve světě, považovat se zodpovědného za jejich hříchy. Jinými slovy je takový mnich natolik mírný, pokorný a milosrdný, spolu s mírou jeho zastínění vlastní osoby, silou lásky, svobodou a radostí v Bohu, že jeho pouhá přítomnost přináší do srdcí lidí Ducha svatého, odvádí je od hříchu a ukazuje jim cestu k lítosti a radosti.²¹⁴

Pokora v určitém slova smyslu pro mnichy může být i jejich vzdání se aktivního apoštolátu a misijní služby navenek. Kontemplativnost tak přispívá k jejich celistvější a duchovnější chudobě. Mniši tak dle Mertonova mínění nemají duším co dát kázáním a duchovním vedením, proto „*mizí do mše*“.²¹⁵ Zde se nám viditelně pokora spojuje se slibem chudoby.

Dalším neméně podstatným rysem pokory je její účast na budování pokojného žití v klášteře. Aby mnich žil doopravdy jako člověk pokoje, musí zapomenout sám na sebe a na možnosti povznášet se nad okolní svět. Jeho úkolem je ztratit se v Bohu, ve své komunitě,

²⁰⁹ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 44.

²¹⁰ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 69.

²¹¹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 19.

²¹² *Tamtéž*, str. 79.

²¹³ RB, str. 91.

²¹⁴ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 59.

²¹⁵ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 187.

v modlitbě a práci uvnitř ní, ztratit se v prostotě své duše. Musí zapomenout na vše, co je na něm a jeho klášteře obdivuhodného. Motivací pro takovéto jednání má být právě pokora, nikoliv však falešná a násilná, nýbrž opravdová, která mu stále připomíná jeho nicotnost a velikost a učí jej nacházet pokoj výhradně ve věčném Božím milosrdenství.²¹⁶ Obzvláště v klášteře by měli být mniši jeden druhému a nakonec i celému světu prostředníky svojí pokorou, s níž na sebe mniši berou hříchy světa, láskou a sdílením svých křížů. V takovéto pokoře a lásce Kristus žije ve světě a připravuje dovršení svého království. Alespoň v klášterech by totiž měla být vidět Boží spravedlnost.²¹⁷

Láska

Jak nám jistě nezůstalo utajeno, byla pokora velice úzce spjata s další velmi významnou ctností, totiž s láskou. Láska má bezesporu hluboké biblické kořeny, stačí připomenout celou knihu „*Píseň písní*“, nebo 13. kapitolu Pavlova 1. listu Korint'ánům. Pro mnišskou lásku se nejlépe hodí ovšem jiný úsek Pavlových listů, totiž tyto rady: „*Láska nechť je bez přetvářky. Oškliďte si zlo, lněte k dobrému. Milujte se navzájem bratrskou láskou, v úctě dávejte přednost jeden druhému (...). Sdílejte se s bratřími v jejich nouzi, ochotně poskytněte pohostinství. Svolávejte dobro na ty, kteří vás pronásledují (...). Radujte se s radujícími, plačte s plačícími. Mějte porozumění jeden pro druhého. Nesmýšlejte vysoko, ale věnujte se všedním službám.* (Řím 12, 9-16)

Mniši, kteří se zřekli lidské opětované lásky ve službě Božímu království, univerzální povolání k lásce neztrácejí. Ba naopak jsou voláni k lásce v jejím nejpravdivějším jádru. Mnišská láska má svůj neodmyslitelný kořen v nekonečné lásce Boží. Láska je cílem sama v sobě, právě pro ni jsme byli stvořeni a ona je jediným důvodem naší existence. Láska je ctností, jejíž hodnota nemá žádnou mez.²¹⁸ Merton proto vzpomíná na slova vizitátora opatství Gethsemani, Doma Columbana, o tom, že to není přísnost, s jakou se dodržuje řehole, ale láska, s níž je dodržována, co se mnichům bude počítat.²¹⁹ Sám později tuto myšlenku rozvíjí, když hovoří o ohni lásky k lidem, jež miluje Bůh, který vás stravuje stejně

²¹⁶ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 13.

²¹⁷ *Tamtéž*, str. 59.

²¹⁸ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 251.

²¹⁹ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 115.

jako oheň Boží lásky, a je to ta samá láska. Spaluje vás hladem po nadpřirozeném štěstí nejprve pro lidi, jež znáte, pak pro ty, o nichž jste sotva slyšeli, a nakonec pro všechny. Tento oheň vás spaluje touhou, která nevede okamžitě k činu, ale k Bohu. A spalující proud této touhy vás nese spíš k modlitbě, než k činu. Tudíž můžete dospět až k pocitu, že vás tato touha po lásce k duším nese pryč, přičemž Bůh na vás začíná všechno vylévat, aby vás zaplavil vším, co potřebujete, protože už více nevěnujete pozornost svým vlastním malým potřebám, ale jste pohlceni mukami touhy po štěstí jiných duší. Ovšem ne vždy tomu tak je. Můžete je ztratit všechny v Bohu z očí a modlit se za ně stejně nebo třeba i lépe... Ale je to pořád hluboká zkušenost být uchvácen plamenem tohoto hladu a žízně po spáse druhých a tímto nezvyklým, tajemným pocitem moci získat pro ně od Boha to obrovské bohatství radosti. Způsobuje to, že se vám chce zpívat, a zpěv vychází z vašeho srdce a zpola vás dusí radostí; a současně je tu úzkost, jako kdyby vám srdce mělo prasknout a dát tím zrození celému světu.²²⁰ Zde se nám tak odkrývá velice důležitý aspekt smyslu mnišského života, ne-li ten právě nejdůležitější, totiž láska a modlitba za svět, které mají za cíl spásu všech lidí. Příklad mnichů by mohl ostatním lidem pomoci uvědomit si, jak moc jsou schopní milovat Boha, nebo jak moc jej už milují, ač si to třeba ani sami neuvědomují.²²¹

Thomas Merton si význam lásky uvědomuje velice jasně, když hovoří o tom, že i ta nejmenší věc se okamžitě stává vznešenou, dotkne-li se jí láska. Milovat Boha dokonce na jednom místě považuje za to jediné důležité a tato láska se má projevovat prostou a radostnou službou. V tomto duchu se každá obyčejná služba stává vznešenou a neobyčejnou, jakmile je přetvořena láskou k němu. Milovat Boha zde vyžaduje dokonce menší úsilí než vyžadují spánek, jídlo či dýchání a to z toho důvodu, že dělat skutky vůle nevyžaduje vůbec žádnou energii, a je-li naše vůle ovládána milostí, láska se stává naprosto spontánní.²²² Čím čistší je láska, kterou mniši hledají Boží slávu, tím úplněji v nich Bůh žije a jedná a tím snáze mohou objevovat tajemství kontemplace.²²³ Láska, jak ji chápe Merton, také úzce souvisí s pokojem. Mnich by měl být tvůrcem pokoje. Život zasvěcený Bohu je životem věnovaným dokonalé

²²⁰ *Tamtéž*, str. 127.

²²¹ *Tamtéž*, str. 148.

²²² *Tamtéž*, str. 180.

²²³ *Tamtéž*, str. 273.

lásce. A láska je silou tvořící pokoj a manifestující neviditelný pokoj Boží.²²⁴ Láska, která pochopitelně nežije z toho, co dostává, nýbrž z toho, co dává.²²⁵

Je to právě dokonalost lásky k Bohu, co je důvodem existence trapistických klášterů a potažmo každé lidské duše přicházející na svět. Všichni jsou totiž stvořeni pro sjednocení s Bohem a pro věčně trvajících radost, kterou takovéto sjednocení přináší. Může se zdát, že ti, kteří vstupují do klášterů, odkládají svůj život, a v jistém smyslu je to pravda. Ale je třeba vidět, že to dělají pro to, aby jej vzápětí opět našli v mnohem dokonalejší podobě. Jedná se zde totiž o oběť, která ústí v naplnění toho, pro co jsme byli stvořeni.²²⁶ Blíženská láska ovšem nemůže být tím, čím by měla, pokud člověk nevidí, že jeho život představuje podíl na životě celého nadpřirozeného organismu, do něž patří. Samota, pokora, sebezápor, konání a kontemplace, svátosti, klášterní život, rodina, válka a mír – nic z toho nedává smysl jinak než ve vztahu k ústřední realitě, již je Boží láska, žijící a působící v těch, které On včlenil do svého Krista.²²⁷ Jinými slovy, mnišský život je životem lásky k Bohu a lidem. Sociální aspekt mnišského života je bezesporu velmi důležitý, ale jeho význam se nesmí přeceňovat na úkor samoty a modlitby.²²⁸ Každé odříkání, které nám pomůže více milovat Boha, je dobré a užitečné.²²⁹

Tím, že se mniši neváží k žádné vnější činnosti nebo partikulárnímu úkolu, zůstávají svobodní pro celou lásku. Viditelné skutky lásky ovšem neprokazují jako jednotlivci, nýbrž jako klášter, například sytit hladové a chudé z plodů své práce.²³⁰ Merton zde cituje sv. Terezičku: „*Bůh nepotřebuje naše skutky. Potřebuje naši lásku.*“²³¹ Láska by měla být jak základem veškeré mnichovy činnosti, tak i jejím cílem. Měla by být vlastním životem kláštera i celé církve.²³² Nakonec i jeho poslušnost a disciplína, tím že mu dává kontrolu nad vlastní svobodou, jej přivádí k úplné a spontánní sebeoběti dokonalé lásce.²³³ Celý monastický život by měl být uspořádán tak, aby v něm všechno sloužilo k růstu mnichova

²²⁴ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 11.

²²⁵ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 11.

²²⁶ *Tamtéž*, str. 12.

²²⁷ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 16.

²²⁸ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 168.

²²⁹ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 66.

²³⁰ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 15.

²³¹ MERTON, T. *Duchovní vedení a rozjímaní*, str. 56.

²³² MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 252.

²³³ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 27.

přátelství s Bohem. Proto je i pro lásku na prvním místě důležitá modlitba.²³⁴ Určitým faktorem mnišské lásky je i samota. „V samotě jsem skutečně objevil, že Tys toužil po lásce mého srdce, můj Bože, po lásce mého srdce takového, jaké je – po lásce lidského srdce.“²³⁵

„A to je poslání našeho povolání: nikoliv abychom přestali být lidmi a stali se anděly nebo bohy, ale aby láska mého lidského srdce se mohla stát láskou k Bohu a lidem a mé lidské slzy aby mohly kanout z očí jako slzy Boží. Jestliže to pochopíme, bude naše láska k jiným lidem čistá a silná. Přiblížíme se k nim bez ješitnosti a samolibosti a budeme je moci milovat s čistým závanem čistoty, něžnosti a intimity božské lásky k nám lidem. To je pravý plod a pravý smysl křesťanské samoty.“²³⁶

Cílem, ke kterému mniši svým životem směřují je nakonec sám Bůh. A Bůh je láska, miluje všechny lidi a touží po tom aby všichni byli spaseni. Mniši by svým životem a svojí láskou měli tuto lásku Boží demonstrovat. Vždyť právě jim svěřil Bůh jejich povolání a obdařil je zvláštní milostí, a to ne kvůli nim samým, ale kvůli tisícům duší, jejichž spása je v Božím plánu s těmito vyvolenými úzce spojena.²³⁷ Spásu a štěstí svých bližních si mniši berou jako jeden z hlavních cílů jejich životní orientace, vždy se však jedná jen o plod kontemplace a pokání.²³⁸ Ten, kdo skutečně rozjímá, podle Mertona totiž pouze nepřemýšlí, nýbrž také miluje a svojí láskou vstupuje do celé skutečnosti, poznává ji, ztotožní se s ní a může mluvit jakoby z jejího vnitřku.²³⁹ Kontemplující osoba totiž Boha nepoznává především pozitivní znalostí, nýbrž láskou.²⁴⁰ „I když začneme žít kontemplativní život, láska k druhým a otevřenost k druhým zůstává, tak jako v aktivním životě, podmínkou pro živý a plodný vnitřní život přemýšlení a lásky. Láska k druhým je stimulem vnitřního života, nikoli nebezpečím pro něj, jak se někdo mylně domnívá.“²⁴¹ Krásný příklad mnišské lásky Merton podává ve vyprávění o bratru Maximu Carlierovi, který byl nucen opustit klášter v Chimay a byl odvelen na frontu v 1. světové válce, kde prošel něčím, co sv. Jan od kříže nazval temnou nocí ducha, a nakonec na frontě padl. Lásku, s níž tento bratr přijímal duchovní

²³⁴ Tamtéž, str. 32.

²³⁵ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 119.

²³⁶ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 188.

²³⁷ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 63.

²³⁸ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 19.

²³⁹ MERTON, T. *Duchovní vedení a rozjímání*, str. 33.

²⁴⁰ Tamtéž, str. 60.

²⁴¹ MERTON, T. *Kontemplativní modlitba*, str. 34.

a fyzické utrpení, přijal Bůh dle Mertona jako zápalnou oběť za hříchy těch, kteří lidstvo do oné války uvedli. Jeho duše dosáhla nebývalé čistoty a hloubky a to především díky zkouškám, kterými tento mladý mnich - voják musel projít.²⁴²

„Milujeme-li druhé a trpíme pro ně, může nám utrpení i bez nadpřirozené lásky k druhým lidem v Bohu dát jistou vznešenost a dobrotu. Vyvolává v přirozenosti člověka něco pěkného a dodává slávy Bohu, který učinil člověka větším než utrpení. Ale nakonec přirozená nesobeckost nemůže zabránit, aby nás utrpení nezničilo spolu se vším, co milujeme. Milujeme-li Boha a milujeme-li druhé lidi v Něm, rádi necháme utrpení zničit v nás vše, co se Bohu líbí, aby bylo zničeno, protože víme, že vše, co utrpení zničí, je nedůležité. Raději necháme toto bezvýznamné smetí života strávit v utrpení, aby ze všeho, co podnikáme, mohla Jeho sláva vycházet neporušená.“²⁴³

Ze všeho, co jsme zde viděli, můžeme vyslovit smělý závěr, a to že podle Mertona je láska vůbec klíčovým měřítkem kvality mnišského života a zároveň nejvlastnějším klíčem k pochopení jeho smyslu. Láska pojí mnichy s Bohem, se sebou samotnými a nakonec i tajemným způsobem se světem za zdmi jejich klášterů. Činí člověka rovným Bohu, který nás k sobě volá, aby nás proměnil v lásku.²⁴⁴ Stává se tak důležitějším prvkem života duše než poznání, protože je aktem vůle, a tou se člověk formálně spojuje s cílem svého snažení a sjednocuje se jí s Bohem.²⁴⁵ Jen láska může znát pravdivě Boha tak, jak je, protože Bůh je láska.²⁴⁶ Mnišská láska je velice úzce spojena s dalším klíčovým prvkem mnišského života, totiž s modlitbou, do níž by měla plynule překračovat.

Modlitba

Modlitba je pro mnichy denním chlebem. Jí se den co den spojují s Bohem i s celou církví. Můžeme ji rozdělit na dva vzájemně se prostupující způsoby modliteb, totiž modlitbu

²⁴² MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 159.

²⁴³ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 58.

²⁴⁴ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 220.

²⁴⁵ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 153.

²⁴⁶ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 93.

chórovou, kterou se modlí celá komunita, jejíž východisko leží v žalmu 119, kde žalmista praví: „*Chválím tě sedmkrát za den za tvé spravedlivé soudy.*“ (Ž 119, 164), a na modlitbu soukromou nebo lépe osobní chcete-li jejíž kořen může být v Kristově radě: „*Ty když se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se ke svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.*“ (Mt 6, 3).

Mnišský život by měl vyrůstat z modlitby a v modlitbě se i ztrácet. Kontemplativní modlitba je podle Mertona poznání toho, že jsme Božími syny, zkušenost toho, kdo je Bůh spolu se zkušeností jeho lásky k nám, vyplývající z působení této lásky v nás. Kontemplativní modlitba je hlas Ducha volajícího v nás: „*Abba, Otče*“. V každé platné modlitbě je to Duch svatý, kdo se v nás modlí, ale v milosti kontempace si díky němu uvědomíme, alespoň skrytě, že je to on, kdo se v nás modlí s láskou příliš hlubokou a příliš tajemnou, než abychom ji mohli pochopit. A my jásáme nad spojením našeho hlasu s jeho hlasem a naše duše tryská vzhůru k Otci skrze Syna poté, co se stala jedním plamenem s plamenem jejich Ducha. Duch svatý je duší církve a jeho přítomnosti v nás je přičítáno posvěcení každého z vyvolených. Modlí se v nás tu jako duše církve, tu jako život naší vlastní duše, ale rozdíl je jen ve vnějším pořádku věcí. Vnitřně, ať je naše modlitba soukromá nebo veřejná, je to tentýž Duch, který se v nás modlí: jen se dotýká různých strun stejného nástroje.²⁴⁷ „V rozjímavé modlitbě člověk neuvažuje a nehovoří jen svou myslí a svými rty, ale v jistém smyslu celou svou bytostí. Modlitba není tedy jen slovní formule nebo řada tužeb tryskajících ze srdce. Je to zaměření našeho celého těla, rozumu a ducha k Bohu v tichosti, pozornosti a klanění. Každá dobrá rozjímavá modlitba je obrácení celé naší bytosti k Bohu.“²⁴⁸

„Máme-li ve svém srdci Ducha Božího, budeme žít podle Jeho zákona bliženské lásky, naklonění vždy spíše k míru než ke sváru, k pokoře než k nadutosti, k poslušnosti než ke vzpouře, k čistotě a zdrženlivosti, k prostotě, tichosti a klidu, k síle, velkomyslnosti a budeme milovat druhé více než sebe, protože přikázání Ježíše je, abychom se milovali navzájem, jak On miloval nás. Nic z toho není možné bez modlitby a my se musíme obrátit především k modlitbě, nejen abychom objevili Boží vůli, ale abychom získali milost konat ji ze vsí síly své touhy.“²⁴⁹ Modlitba v tomto pojetí úzce souvisí mimo jiné s tichem a mlčením. Rozjímat

²⁴⁷ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 282.

²⁴⁸ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 45.

²⁴⁹ MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 45.

znamená dle Mertonem citovaného Doma Poriona hledět přímo na Boha a zůstatvat tichý. Je to přirozená i nadpřirozená cesta vedoucí k božské radosti.²⁵⁰

Mnich by měl dávat přednost modlitbě a rozjímání přede všemi ostatními činnostmi. Rozjímavé čtení a překvapivě i studium by měly být hlavní mnichovou rekreací a radostí. Všechno v jeho životě by mělo sloužit jeho pokojnému spojení s Bohem v tajemství, aby mohl žít životem modlitby bez těžkostí a jaksi instinktivně. Modlitba se tak v klášterním životě doplňuje s obětí. V Životě modlitby je totiž nutné se vzdát věcí, které modlitbu znemožňují. Takovýmto zřeknutím se mnich celý zasvěcuje Bohu a jeho oběť se stává obětí chvály.²⁵¹ Je to právě modlitba, která činí mnicha mnichem. Jeho prvotním úkolem je bezesporu modlitba oficia a práce vlastními rukou. Pakliže mu však nezůstane žádný čas pro osobní setkání s Bohem v samotě, tichu a usebrání, nikdy se nestane tím, kým má být, totiž mnichem kontemplativním.²⁵²

Merton poeticky popisuje společnou chórovou modlitbu jako tmelící prvek komunity. „*Kanonické hodinky je spojují a láska v nich obsažená se stává písní. Stojí a uklánějí se při dlouhé a slavnostní psalmodii. Jejich modlitba napíná své silné šlachy a uvolňuje je v ticho, pak náhle vzplane v hymnu, barvou ohně, a uhasíná v tichu: téměř neslyšíte slabý, letitý hlásek ševelit závěrečnou modlitbu. Šeptané amen běží po kamenech jako vzdech a mniši prolamují řady v chóru, který se vyprazdňuje, jen někteří zůstávají v modlitbě.*“²⁵³ Mezi tyto kanonické hodinky patří také tzv. noční modlitba, kterou se trapisté modlí brzy před rozedněním.²⁵⁴ Smysl této modlitby je odpradávná chápan jako modlitba za svět, který právě spí. Merton v nich vidí sílu, která zadržuje Boží pravici, aby neudeřila a nezničila svět plný chamtivosti, lakoty, vraždění, chtíče a všeho hříchu.²⁵⁵ Mnišská modlitba tedy úzce souvisí s výše zmíněnou láskou ke světu, kdy jejich modlitby se tajemně proměňují v milost pro svět, který opustili. „*Kdoví kolik milosti z tohoto údolí plyne do světa, z růženců v podvečer, když se mniši kolébají domů z práce!*“²⁵⁶ Ačkoliv je kontemplace vždy záležitostí odehrávající se v srdci mnicha, existuje několik způsobů, jak se o její plody dá dělit, a nejvýznamnějším

²⁵⁰ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 174.

²⁵¹ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 37.

²⁵² MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 95

²⁵³ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 252.

²⁵⁴ řekněme něco kolem 3. hodiny ranní, Kartuziáni se tyto modlitby modlí o půlnoci

²⁵⁵ *Tamtéž*, str. 252.

²⁵⁶ *Tamtéž*, str. 312.

z nich je právě modlitba, díky které se oheň kontempace začne spontánně šířit v církvi a oživovat skrytě všechny údy Kristovy, aniž by rozjímající vědomě jednal.²⁵⁷

Je zapotřebí též nepřehlédnout fakt, že kontemplativní modlitba není vyhrazena jen pro uzavřenou skupinu klauzurovaných mnichů a sester, ale hraje důležitou roli i v životě církve aktivní ve světě. Stejně tak i mniši by neměli zavírat oči před problémy a událostmi, které se dějí okolo nich. Činné řády by mohly narazit, pokud by jejich aktivita nebyla živena vnitřní silou modlitby a kontempace. Podobně i kontemplativní mnich, který se pokusí ze svého světa vytěsnit potřeby a utrpení lidstva, se uzavírá do sobeckého ráje niterné sebeútěchy a brzy zabředne do neplodných iluzí.²⁵⁸ Cesta mnišské modlitby by se měla stát zvláštním následováním Krista, účastí na jeho utrpení a vzkříšení a na jeho díle vykoupení světa. Dimenzemi modlitby jsou tak i obvyklé úzkosti člověka, jeho hledání sebe sama, okamžiky zhnusení vlastní ješitností, nepravdivostí a schopností zrady. Cesta modlitby tak přivádí tvář v tvář klamu a pohaně nepravého já, které chce žít jen samo pro sebe a mít potěšení z „útěchy modlitby“ jen pro ně samo.²⁵⁹

Modlitba se tak podle výše uvedeného stává něčím jako plícemi mnišského života, kterými se nadechuje a vydechuje a okysličují se všechny ostatní ctnosti. Modlitba a rozjímání ovšem nepřicházejí do života člověka jen tak sami od sebe. Jedná se o duchovní práci, někdy až dřinu. Ale je to dílo lásky a touhy, kde důležitou roli hrají upřímnost, pokora a vytrvalost v úsilí. Jedná se prostě o vyladění vnitřního já člověka na Ducha svatého. Při vnitřní modlitbě by se vnímavost člověka měla zjemňovat a očisťovat, a takováto modlitba by v konečném cíli měla směřovat k podřízení se Boží vůli.²⁶⁰

V modlitbě je také důležitá určitá odvaha. Bez ní se dle Mertona nemůže dosáhnout úplné prostoty. *„Zbabělost nás drží na dvou židlích – váháme mezi světem a Bohem. V této váhavosti není skutečná víra – je to víra jen domnělá. Nikdy si nejsme jisti, poněvadž se nikdy nepoddáme autoritě neviditelného Boha. Váhání zabíjí naději. Nikdy neopouštíme viditelné opory, o nichž dobře víme, že nás jednoho dne zklamou. Taková nerozhodnost brání skutečné*

²⁵⁷ Tamtéž, str. 329.

²⁵⁸ MERTON, T. *Vody Siloe*, str. 20.

²⁵⁹ MERTON, T. *Kontemplativní modlitba*, str. 14.

²⁶⁰ MERTON, T. *Duchovní vedení a rozjímání*, str. 69.

*modlitbě: nikdy se neodvažuje o něco žádat, a žádá-li přece, nemá jistotu, zda bude vyslyšena, takže v samé prosbě již pokradmu hledá příznivou odpověď. Jaký význam pak má modlitba, když právě při ní Bohu důvěřujeme tak málo, že se horlivě snažíme najít si svou vlastní odpověď na svou vlastní modlitbu.*²⁶¹

Tím nejdůležitějším v modlitbě podle Mertona je, abychom se v ní představili takoví, jací jsme, před Bohem, takovým, jakým je On. Toho se nedá učinit bez vážného úsilí usebrání a sebezpytování. Jsme-li však upřímní, naše modlitba nebude nikdy neplodná. Naše upřímnost sama ustaví okamžitý styk s Bohem vší pravdy.²⁶²

Komunita

Život mnicha také není omezen pouze na jeho vlastní posvěcení a život s Kristem, nýbrž neodmyslitelným prvkem mnišského života je jeho začlenění se do komunity a její život. Z nejrůznějších důvodů může jít o zároveň nejbolestnější a nejradostnější prvek monasticismu. Komunita je pro mnicha jak zdrojem útěchy a společenství, tak zdrojem zranění, mezilidských sporů a nedorozumění. V klášteře se přirozeně setkávají lidé nejrůznějšího původu, profese a vzdělání a spojuje je tajemné Boží povolání, které je všechny přivedlo právě do jejich kláštera.

Komunitní způsob mnišského života má svůj zrod ve 4. století u velkého pouštního otce, svatého Pachomia. Společenství bratří je podle něj místem, kde lze žít lásku a vzájemně si pomáhat na cestě k dokonalosti. Pachomiovi mniši měli společný majetek, žili společným způsobem života v osobní chudobě a práci. Poslušnost se zde stává prostředkem dobrého společného života, který odbourává egoistické tendence a otevírá cestu k upřímné lásce a službě. K základním kamenům jejich spirituality patřila touha po společenství s Bohem, která rostla z Písma svatého a společných modliteb.²⁶³ Následovníkem Pachomia se poté za necelých dvě stě let stal svatý Benedikt, který bývá po právu označován za otce západního mnišství.

²⁶¹ MERTON, T. *Rozjímání o samotě*, str. 34.

²⁶² MERTON, T. *Žádný člověk není ostrov*, str. 112.

²⁶³ VENTURA, V. *Spiritualita křesťanského mnišství I.*, str. 147.

Pro Mertona hraje i komunita důležitou roli v jeho životě. „*Blahoslavení jsou ti, kdo bydlí v tvém domě, ó Pane! Budou tě chválit navěky.*“²⁶⁴ Jsou to právě modlitby jeho bratří, které jej mohou dle jeho vlastních slov napravit.²⁶⁵ Vztah mnicha k jeho komunitě zásadním způsobem určuje i jeho vztah k Bohu. Funkcí kontemplativního kláštera by měla být skutečnost, aby byl sám o sobě jakousi „malou církví“, na které by mělo být patrné to, oč usiluje celá církev, totiž jednota v lásce a pokoji, společenství v oslavě trojjediného Boha.²⁶⁶

„*Setkat se s komunitou věřících lidí je neobvyklá zkušenost. Nejenže se jedná o zcela mimořádné společenství lidí se svým historickým a náboženským charakterem, které v současnosti žije z rozhodnutí a výzev moderní doby, ale také má každá současná komunita svá vlastní pravidla a limity.*“²⁶⁷

Jak již bylo ukázáno výše, důležitým slibem, který mnicha pojí s jeho komunitou, je slib stability, kterým se mnich připojuje k dané řeholní rodině. Mnich tak nepřichází do kláštera pouze hledat svůj duševní pokoj stranou od zmatků světa, ale přichází budovat pokoj, k jehož tvoření je povolán v rámci své komunity sjednocené v malou církev a vzdávající slávu Bohu.²⁶⁸ Pravý pokoj ovšem do lidských srdcí může přinést jedině Kristus a přináší jej skrze druhé lidi. Mniši by tak měli být s Kristem jeden druhému i lidem ve světě prostředníky svou dobrotou, sdílením křížů, láskou, pokorou a milosrdenstvím.²⁶⁹

MERTONŮV PROJEKT POUSTEVNY

Jak již bylo řečeno, specifickým způsobem života zasvěceného Bohu je poustevnictví. Svatý Benedikt ve své řeholi mluví o životě v samotě jako vyšším stupni mnišského povolání, které se dostane mnichovi až poté, co se osvědčí životem ve společenství.²⁷⁰ Nicméně pro trapisty, jejichž členem Thomas Merton byl, je poustevnický život v zásadě nemožný. Proto vize

²⁶⁴ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 332.

²⁶⁵ *Tamtéž*, str. 314.

²⁶⁶ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 13.

²⁶⁷ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 3.

²⁶⁸ MERTON, T. *Monastický pokoj*, str. 47.

²⁶⁹ *Tamtéž*, str. 59.

²⁷⁰ BENEDIKT, SV. *Řehole sv. Benedikta*, str. 59.

poustevný u mnicha, který žije v řádu víceméně založeném na společném životě, minimálně překvapí.

Celý křesťanský život, včetně toho mnišského, prošel v dějinách mnoha změnami, nicméně to podstatné se vždy zachovalo. Stejně tak prochází určitým vývojem i život poustevnícký. I proto může být zajímavé, jak jej do kontextu současného života Merton zasadil. V duchu svatého Benedikta jej i Merton považuje za korunu mnišského života. Proto i on jej zasazuje jako určitou součást života mnichů žijících v komunitách, aby měli možnost po nějaké době buď na určitý čas nebo do konce života prožít dokonalejší samotu a ticho.²⁷¹

Možnost odejít do poustevný by se v rámci klášterního společenství neměla udělovat samovolně. Rozhodovat by se neměl pouze mnich sám, ale měli by to spolu s ním zvážit i ti, kteří jej dobře znají a před Bohem se za něj zaručují, tedy jeho opat a duchovní učitel.²⁷²

Mertonova idea poustevný vychází z prostředí jeho kláštera ve Spojených státech. Jako optimální prostor pro její zřízení popisuje zalesněné opuštěné údolí několik mil jižně od svého opatství.²⁷³ Takovýto prostor se jistě nenaskytne všem klášterům, ačkoliv právě cisterciáci je stavěli na opuštěných a odlehlých místech. Kupříkladu takové trapistické opatství Sept-Fons ve Francii leží v zemědělské nížinné oblasti, kde zalesněná údolí a kopce leží až hodně daleko od kláštera.

Aby mělo možnost života v samotě více mnichů, navrhuje Merton v onom výše zmíněném údolí postavit na začátku území pro poustevníky tzv. Sketu. Tou se myslí centrální budova, která by byla bránou k poustevnám. Ty by stály rozmístěny po kraji za Sketou. Sketa by se skládala z rezidence pro dvě až tři osoby zajišťující materiální chod území, byla by zde kuchyňka, sklad, refektář, kaple a několik pokojů pro mnichy. Merton zde počítal i s možností telefonu, kterým by se zajistilo spojení s mateřským klášterem. Byly by zde sprchy a malá nemocnice.²⁷⁴ Zde by se poustevníkům dostalo určitého zázemí, zároveň by se zde mohli připravit ti, kteří se na život v samotě teprve chystají. Na některé modlitby během dne by se

²⁷¹ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 135.

²⁷² *Tamtéž*, str. 136.

²⁷³ *Tamtéž*, str. 136.

²⁷⁴ *Tamtéž*, str. 136.

zde poustevníci scházeli. Jednalo by se o mši svatou spojenou s ranními chválami, sexta a nešpory. Zbylé modlitby by se modlili každý zvlášť ve své cele. V tomto bodě můžeme pozorovat jistou paralelu s životem kartuziánů, kteří se scházejí pouze ke mši svaté, nešporám a nočnímu oficiu. Dále by se setkávali pouze o velkých svátcích k slavení mše svaté a Agape, na kterém by si vyměnili zkušenosti a vzájemně se podpořili.

Jak bylo řečeno, cely by se nacházely každá zvlášť po údolí. Na úvod Merton navrhuje postavit čtyři tyto cely a pokud by se během desíti let praxe života v samotě klášteru vyplatila, navrhuje postavit další.²⁷⁵ Každá z cel by byla tvořena dvěma místnostmi, výklenkem pro spaní a malou oratoří. V pokoji pro spaní by byla zároveň malá kuchyňka a pracovna, v oratoři by byl i oltář, na kterém by mnich, pokud by se jednalo o kněze, mohl sloužit mši svatou. Každá z pousteven by měla mít pěkný výhled do kraje a kvalitní přístup světla.²⁷⁶

Zajištěno by zde mělo být elektrické osvětlení, ale nikoliv už telefon a tekoucí voda. Celkově by elektřina na cele měla být zejména pro ohřívání vody a vaření. Merton popisuje i drobné detaily. Povolena podle něj může být i malá lednička. Sprchovat by se poustevníci měli chodit do Skety. V údolí může být vybudován i rybník, v němž se poustevník může koupat, pokud je mu to bližší než chození do Skety. Každý poustevník může mít zahrádku a pěstovat zeleninu nebo se starat o ovocné stromy. Poustevny by od sebe měly být vzdáleny čtvrt míle a neměly by být snadno dosažitelné.auta by se neměla dostat dál než ke Sketě a celé území vyhrazené poustevnám by mělo být obeháno ploty.²⁷⁷

Jak již bylo řečeno, v mnohém Mertonova idea připomíná kartuziány. Může se jednat o určitou spřízněnost, kterou prožíval zejména v počátcích svého povolání. Sám o tom píše: „*Vždycky jsem se cítil nejvíce přitahován životem v naprosté samotě. A tato přitažlivost mě pravděpodobně již nikdy zcela neopustí. Během prvních let v Gethsemani jsem často přemýšlel, zda tato přitažlivost nebyla tím pravým povoláním do nějakého jiného řádu.*“²⁷⁸

Rozdílem může být fakt, že pro to, aby podle Mertona mohl mnich odejít na poustevnu, měl by být minimálně pět let věčným profesem a jak jsme řekli, měl by mít schválení svého

²⁷⁵ Tamtéž, str. 137.

²⁷⁶ Tamtéž, str. 137.

²⁷⁷ Tamtéž, str. 138.

²⁷⁸ MERTON, T. *Jonášovo znamení*, str. 16.

duchovního otce. Nezbytná je také zkušební doba jednoho roku na Sketě. Po dalším roce, stráveném v cele potom se souhlasem představeného poustevníků a jich samých může složit slib stability na cele.²⁷⁹ Tyto sliby by po zralém uvážení mohl každé dva roky obnovovat. Až po nějaké době by je mohl složit do konce života.²⁸⁰

Obyvatelé cel se mají pohybovat jen po území svěřeném poustevníkům. V něm by měli mít možnost chodit rozjímat do přírody. Do Skety by měli zavítat pouze když něco potřebují, vykonat hygienu, v případě nemoci, nebo pokud je to nutné, tak se telefonem spojit s opatem nebo duchovním otcem. Poustevníci by na celách měli žít pokud možno v naprosté samotě a mezi sebou by se neměli vůbec navštěvovat. Setkat by se měli pouze ve Sketě ke společným modlitbám. Pokud ve Sketě mnich tráví více času než na své cele, měl by své povolání k poustevnictví zvážít a dojde-li k závěru, že pro život v samotě není povolán, měl by se vrátit do kláštera.²⁸¹

Co se týče jídla měl Merton v plánu, že by ve Sketě by se mnichům dostalo jednoho teplého jídla na den a pro snídani a večeři by si odtud do svých cel mohli odnést zeleninu, pečivo a další potřebné věci. Podle mnišské tradice nejedí mniši maso, což by zůstalo zachováno i zde. Pouze nemocným nebo těm, kdo by si to moc přáli, by se dostalo ryb a vajíček.²⁸² Oficium by se modlili přibližně ve stejném čase jako mniši v jejich mateřském klášteře. Merton opět zachází až do detailu, když doporučuje, aby každá poustevna měla zvon, na němž by si mnich – kněz mohl ohlásit svoji soukromou mši svatou. Stejně tak by si na něj každý z poustevníků zvonil Anděl Páně.²⁸³ Každý z poustevníků by měl být schopný si obstarat veškerou práci na své cele. Pro udržení si ticha a dostatečného prostoru pro modlitbu Merton poustevníkům nedoporučuje starat se o dobytek a jiná domácí zvířata. Společně pak mohou vykonávat některé těžké manuální práce, například svážení a zpracování dřeva.²⁸⁴

Nikomu zvenčí by nemělo být dovoleno vstupovat do území, v němž by se poustevny nacházely, pouze se speciálním svolením opata a představeného poustevníků. Jedenkrát do

²⁷⁹ MERTON, T. *The monastic journey*, str. 138.

²⁸⁰ *Tamtéž*, str. 143.

²⁸¹ *Tamtéž*, str. 139.

²⁸² *Tamtéž*, str. 139.

²⁸³ *Tamtéž*, str. 140.

²⁸⁴ *Tamtéž*, str. 140.

roka by potom mnich směl na Sketě přijmout návštěvu své rodiny. Poustevník by měl být připraven takto v ústraní strávit celý zbytek svého mnišského života a ve své cele i zemřít. Kněží žijící na poustevně by měli zpovídat pouze své spolubratry poustevníky. Mnichy z kláštera či jiné příchozí už nikoliv. Omezený přístup by mniši měli mít i k poště. O adventu a postu před Velikonocemi nesmí vůbec psát dopisy ani na ně odpovídat. Pokud mnich nechce dopisy přijímat vůbec, měl by tuto možnost po domluvě s duchovním otcem získat.²⁸⁵

Pro duchovní potřeby poustevny by měl být jeden z mnichů určen představeným poustevníků a jeden duchovním otcem. Obě funkce může zastávat jeden člověk. Jednou za čas, není třeba pravidelných intervalů, by mniši měli strávit čas na duchovním cvičení. Navštívit mnichy by také mohl někdo z teologicky vzdělaných bratří v klášteře a udělat poustevníkům přednášku. Bez speciálního pozvání může přijít i opat z kláštera.

Sám Merton získal v roce 1965 povolení vzdát se svého úřadu novicmistra a odejít do své poustevny. Odtud chodil na noční modlitby do opatství, jinak zde žil sám.²⁸⁶

UNIVERZÁLNÍ VÝZNAM MNIŠSKÉ ZKUŠENOSTI

Fenomén mnišského života není výhradně záležitostí křesťanství, ale má své podoby i v jiných světových náboženstvích. Zejména náboženství východní, jako jsou hinduismus a buddhismus, mají mnišství ve velké úctě. S křesťanskými mnichy mají mnohé prvky podobné. Zmínit můžeme například chudobu buddhistických mnichů, kteří si na život vydělávají žebrotou mezi lidmi, celibát, odříkání, milosrdné chápání světa a především usebrání.²⁸⁷

Thomas Merton se jako mnich o tyto formy mnišství ve svém životě zajímal. Ještě před svým vstupem do kláštera se setkal s indickým mnichem Bráhmačárim, který se shodou okolností objevil v Americe roku 1932. Merton se o život jeho kláštera zajímal, všiml si tichosti a prostoty mužů žijících v jakýchsi chatrčích uvnitř ohrazeného prostoru. Jejich

²⁸⁵ Tamtéž, str. 142.

²⁸⁶ FELDMANN, CH. *Sny začínají žít*, str. 185.

²⁸⁷ VENTURA, V. *Spiritualita křesťanského mnišství I.*, str. 121.

modlitba se projevuje písni doprovobenou bubínky a několika jednoduchými nástroji, mimo což kladou ještě velký důraz na tzv. „mentální modlitbu“, která je podle jeho popisu vesměs kontemplativní. Právě modlitbě přiřkládají tito mniši největší význam. Ačkoliv se zde nejedná o nic jiného, než o rozkvět přirozené náboženské ctnosti, život těchto „pohanských“ mnichů je ve svém přirozeném řádu tak čistý, svatý a pokojný, že by mohl zahanbit leckteré křesťanské řeholníky.²⁸⁸

Stejně tak jak Merton se zvědavostí obdivoval metody meditace v hinduistické a buddhistické tradici, a byl dychtivý učinit s nimi zkušenost, tak byl zcela přesvědčený, že žádné cvičení nemůže nést ovoce mimo plné žití ve své tradici. Křesťanská kontemplace, stejně jako modlitba srdce Otců, předpokládá opravdovou snahu o plný křesťanský život. Musí zde být jistá poslušnost k zapření sebe samých a vlastní povrchnosti a život z víry.²⁸⁹

Než odjel na cestu do Asie, od níž si hodně sliboval, stačil poznamenat: „*Jedu s absolutně otevřenou myslí, věřím že bez nějakých větších iluzí. Mým přáním je jednoduše prožít dlouhou cestu, těžit z ní, učit se, měnit se a najít někoho či něco, co by mě posunulo v mé vlastní duchovní cestě.*“²⁹⁰

Pro některé katolíky zůstane Mertonovo jméno symbolem otevření pohledu na náboženské myšlení Asie. V současnosti, kdy masově přijímáme myšlenky New Age, včetně popularity zen buddhismu, který můžeme trpněji nazvat Hollywoodským buddhismem, je někdo, kdo je díky přísné klášterní disciplíně velmi dobře připraven na setkání s dálným východem, akutně důležitý. Je zřejmé, jak důležitý je postoj podobný Mertonovu, který se vyhnul unáhleným soudům a přistoupil k tibetským mnichům se snahou jim porozumět a zároveň zůstal stále křesťanem. Jakýkoliv moment jeho vnitřní zkušenosti z této cesty, o kterých víme málo, protože se staly krátce před jeho smrtí, může být dobrým příkladem otevřeného ekumenismu a ne pouze laciného synkretismu.²⁹¹

²⁸⁸ MERTON, T. *Sedmistupňová hora*, str. 153.

²⁸⁹ PENNINGTON, M. B. *Thomas Merton and Centering prayer*, in *Studia Mertoniana 2*, str. 56.

²⁹⁰ OBIREK, S. *Sekond Round of Merton's Beer*, in *Studia Mertoniana 2*, str. 94.

²⁹¹ MIŁOSZ, C. *Merton*, in *Studia Mertoniana 2*, str. 47.

V duchu Mertonova poznávání mezimnišského mezináboženského dialogu proběhla i jeho poslední cesta do Asie, během níž se setkal např. s Dalajlámou, a na níž tragicky zahynul v thajském Bangkoku.

ZÁVĚR

Na závěr se pokusme ještě shrnout některá zajímavá místa v této práci. Zabývali jsme se otázkami významu kontemplativního mnišského života v současnosti podle Thomase Mertona. Za slovo současnost, které je v názvu, se nemusíme stydět, ačkoliv Thomas Merton, jak již víme, tragicky zahynul v prosinci 1968 a většina z jeho citovaných myšlenek pochází z padesátých a šedesátých let 20. století. Mertonovy úvahy totiž můžeme zcela jistě považovat za nadčasové.

Pokud jsme se dotkli jeho snah o mezináboženský dialog a určité formy poznávání a předávání si zkušeností s mnichy jiných náboženství, byl to právě on, kdo se vydal na tenký led a neprobádanou cestu těchto snah. Jak jsme si ukázali, má v tomto ohledu dnes několik následovníků a tento mezimnišský dialog se zajímavým způsobem vyvíjí v církvi dál. Co se týká mezináboženského dialogu jako takového, můžeme poukázat na fakt, že velké množství osobností života církve se stále snaží o prohloubení vztahů a vzájemného přátelství mezi vyznavači velkých světových náboženství. V kontextu české církve si dovoluji jmenovat profesora Tomáše Halíka, v tom světovém to byl například zesnulý papež Jan Pavel II.

Co se týče samotného mnišského života, tak tím, co jej vždy v dějinách činilo důležitým, byla mnišská modlitba a samotné zasvěcení se Bohu. Právě oběť vlastního života a neustálá snaha o blízký život s Bohem posvěcovaly nejen mnicha samotného, ale jistým způsobem přibližovaly k Bohu celý svět. Tak je tomu i dnes. Je úžasné vidět, jak po staletí dvou obrovských válek a ve světě neustálých konfliktů a mezinárodního napětí si Bůh stále povolává lidi k hlubšímu přátelství. A jsou to právě oni, kteří i v dobách největších krizí svým životem ukazují na vyšší hodnoty a přinášejí oběti za ty, kteří utrpení prožívají i za ty, kteří jej z jakýchkoliv pohnutek působí. Kontemplativní mniši, přestože žijí v určitém uzavření a odloučenosti, měli vždy oči i srdce otevřené pro problémy a bolesti své doby. Dnes navíc můžeme pozorovat i fakt, že se tato forma života církve pomalu usazuje například v Africe, asijských státech či na Blízkém východě, kde právě tento sociální aspekt hraje daleko větší roli než v kláštorech ekonomicky a politicky víceméně stabilní Evropy či Ameriky.

Důležitým rysem mnišského života pro současnost je bezesporu mlčení a celková jednoduchost života. Zvláště v postmoderní společnosti zahlcené informacemi a nebývalými možnostmi komunikace a hluku jsou právě kláštery oázami, kde spousta lidí hledá v tichu a modlitbě určité odpočívání. Právě v době rychlých médií a určité přesycenosti komunikací má právě mlčení svoji nezastupitelnou úlohu při hledání Boha, jeho vůle a nebo i při obecném hledání lidské důstojnosti a hodnoty. V tomto ohledu je velmi potřebná i ona jednoduchost života mnichů. Při rychlosti a shonu současné doby jsou to právě oni, kteří vše činí s rozvahou a jakousi až nadnesenou důstojností a vážností. Mniši nepodlehli tlaku současného světa a udrželi si hodnoty a ideály svých zakladatelů, aniž by nějak zakrněli.

Tito muži modlitby zkrátka přinášejí Krista do dnešního světa, aniž by používali jakékoliv vnější pastorační či apoštolátské nástroje. Tím, na co se bezesporu můžeme spolehnout kdykoliv, je jejich modlitba. A díky různorodému vymezení časů modliteb v noci i ve dne, časovým posunům mezi zeměmi, v nichž dnes kontemplativní kláštery stojí a díky velké modlitební angažovanosti kontemplativních řeholnic si můžeme být jisti, že se za nás zasvěcené osoby modlí neustále, v každé vteřině našeho života.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- MERTON, Thomas. *Jonášovo znamení*. Praha: Zvon 1995. ISBN 80-7113-121-0
- MERTON, Thomas. *Monastický pokoj*. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty 1999. ISBN 80-902682-0-X
- MERTON, Thomas. *Vody Siloe*. Praha: Krystal OP 2007. ISBN 978-80-85929-90-4
- MERTON, Thomas. *Duchovní vedení a rozjímání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1997. ISBN 80-7192-225-0
- MERTON, Thomas. *Sedmistupňová hora*. Brno: Cesta 2002. ISBN 80-7295-034-7
- MERTON, Thomas. *Kontemplativní modlitba*. Praha Zvon: 1993. ISBN 80-7113-083-4
- MERTON, Thomas. *Žádný člověk není ostrov*. Praha: Krystal OP 1995. ISBN 80-85929-04-X
- MERTON, Thomas. *Rozjímání o samotě*. Řím: Křesťanská akademie 1970.
- MERTON, Thomas. *The monastic journey*. Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publications 1992. ISBN 0 87907 533 3
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Studia Mertoniana 2*. Kraków: Wydawnictwo homini sc. 2003. ISBN 83-89598-10-8
- LOCKHART, Robin Bruce. *Na cestě do nebe*. Praha: Zvon 1996, ISBN 80-7113-163-6
- VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství I*. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty v Břevnově 2006. ISBN 80-86882-03-9
- FELDMANN, Christian. *Sny začínají žít*. Havlíčkův Brod: Signum unita 1991.

BENEDIKT, SV. *Řehole sv. Benedikta*. Praha: Benediktinské arcidiocese sv. Vojtěcha a sv. Markéty v Břevnově 1993.

OTEC JERONÝM. *Dopisy bratru Patrikovi*. Praha: Triáda 2002. ISBN 80-86138-45-3

Salve (Revue pro teologii a duchovní život) 1/06. ISSN 1213-6301

OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení*. Praha: Torst 1997. ISBN 80-7215-028-6

BORKOWSKA, Malgorzata. *Kristus – život Marmionův*. Praha: Benediktinské arcidiocese sv. Vojtěcha a sv. Markéty v Břevnově 2001. ISBN 80-92682-4-2

JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v českých zemích*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově 1991. ISBN 80-85245-11-6

VRÁNA, Jakub. *Kartuziánský klášter v Dolanech u Olomouce*. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc 2007. ISBN 978-80-86989-05-1

SCHAUBER, Vera, SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2007. ISBN 80-7192-650-7

Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Praha: Zvon 1995. ISBN 80-7113-089-3

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Křesťanství a ostatní náboženství*. Praha: Krystal OP 1999. ISBN 80-85929-33-3